

Jámbor Gellért
Büntetőeljárásjogi és Büntetésvégrehajtási Jogi Tanszék
Témavezető: Finszter Géza egyetemi tanár

Az új pszichoaktív anyagok és az Internet

Bevezetés

Az új pszichoaktív anyagok és az új szintetikus anyagok kifejezés 2008-ban jelent meg, hogy leírja azoknak az anyagoknak a skáláját, amelyek különböző illegális anyagok hatását utánozzák, pl. az ecstasyt, az amfetaminét, a kokainét és a kannabiszét. Az olyan egyéb fogalmak, mint a dizájner drogok, kutatási vegyszerek és legális hangulatjavító szerek mind arra a tényre utalnak, hogy ezeket a szereket mesterségesen szintetizálják, és legális státusuk van, miközben az illegális kábítószer hatását utánozzák. Az egyéb címkék és megjelölések szándékosan félrevezetőek a valódi használatot illetően, amelyeket szintén széles körben alkalmaznak.

Fogalmak

Számos, különböző név használatos az anyagok eme csoportjára nézve, és ez zavart okozhat a fogyasztók között, akik nem mindig tudják pontosan, mi van a név mögött.¹

<i>Legális hangulatjavító szerek:</i>	Ez alatt minden olyan pszichoaktív vegyületet érteni kell – beleértve a növényi eredetű termékeket, mint pl. a Kratomot és Salviát –, amelyek nem tartoznak a törvény hatálya alá, függetlenül attól, hogy ezek szintetikus vagy megtervezett (módosított) vegyületek, és amelyek az ellenőrzés alatt álló szerek hatásait utánozzák. Világos és vonzó csomagolásban forgalmazzák ezeket. Nyíltan árusítják head és smart shopokban és online. A célzott közönség a szabadidős (rekreációs célú) felhasználók.
<i>Intelligens gyógyszerek:</i>	Ezt a terminológiát a forgalomban kapható gyógyszerekre és étrend-kiegészítőkre használják, amelyek vagy vénykötelesek, vagy anélkül kiadhatók. Ezeket a szereket doppingolásra vagy pszichoaktív hatások elérésére használják, mint pl. modafinilt, vagy narkoplekszia kezelésére. A forgalomban kapható

¹ Emmanuel LAHALE – Magali MARTINEZ – Agnès CADET-TAIROU (2013): New psychoactive substances and the Internet: current situations and issues. Tendances No. 84 OFDT. <http://en.ofdt.fr/publications/tendances/new-psychoactive-substances-and-internet-tendances-84-january-2013/> (2015.10.10. 17:20.) 1-2.

	<p>gyógyszerekről elmondható, hogy ezeket vagy a betegektől vonják el, vagy illegálisan hozzák be Európába. Eladásuk drogdílereken keresztül történik. Az étrend-kiegészítőkről megemlítendő, hogy ezeket az anyagokat élelmiszerként és étrend-kiegészítőként leplezve értékesítik. Azokat az embereket célozzák, akik fokozni akarják testi és szellemi energiáikat. Nyíltan forgalmazzák fitnessboltokban és online.</p>
<i>Dizájner drogok:</i>	<p>Ez a szakkifejezés bármilyen új kémiai vegyületet jelöl, amelynek kiindulópontját már egy létező kábítószer szerkezeti eleme képezi. A kifejezést először a gyógyszeriparban használták, a terminológia pedig az 1980-as évek óta terjedt el, beleértve ebbe azokat a vegyületeket is, amelyek már besorolt narkotikumoknak számítanak. Előállításuk akként történik, mint az illegális kábítószerké, pl. az MDMA és a heroin előállítása. A szervezett bűnözés által irányított titkos laboratóriumokban állítják elő ezeket a szereket. Drogdílerék értékesítik az illegális kábítószer-piacon.</p>
<i>Kutatási vegyszerek:</i>	<p>Ezt a kifejezést alkalmazzák azokra a vegyületekre, amelyeket a gyógyszeripari termékek fejlesztéséhez használnak, és amelyeknek pszichostimuláns tulajdonságaik vannak. A gyakorlatban néhány új pszichoaktív anyagot tudományos kutatásra használnak, de paradox módon a fogyasztók gyakran a kutatási vegyszerek kifejezést használják. Elterjedtségük összefüggésben állhat azzal, hogy gyakran említik ezeket így a kereskedelmi honlapokon, valamint azzal a ténnyel, hogy a csomagoláson gyakran szerepel: „Csak kémiai kutatás céljából” megjelölés annak érdekében, hogy kijátsszák a fogyasztóvédelemre vonatkozó szabályozást. A tudományos kutatások leple alatt adják el ezeket. Azokat a pszichoanautákat célozza, akik fel akarják fedezni a pszichoaktív anyagok hatását. Nyíltan, online értékesítik.</p>
<i>Füzdősók és illatosító (füstölő) szerek:</i>	<p>Ilyen jellegű kifejezéseket használnak a kereskedelmi honlapokon vagy a csomagolásokon azzal a céllal, hogy megkerüljék a fogyasztóvédelmi szabályozást leplezve a termék valódi eredetét. Ezeket úgy jelölik meg, mint amelyeket „nem emberi fogyasztásra” szántak. 2008 óta a toxikológiai vizsgálatok kimutatták, hogy a „füzdősó” kifejezést általában a katinonokra használják, amíg a „füstölő” terminológia a szintetikus kannabinoidokra használatos.</p>
<i>Party tabletták, legális gyógynövények, legális ecstasy</i>	<p>Ezek a kifejezések nem vonatkoznak specifikus anyagokra. Mint a „legális hangulatjavító szerek” fogalmát, ezeket is kereskedelmi weboldalakon használják rekreációs termékeként megjelölve ezeket, mintha legálisak volnának.²</p>

² Erre nézve lásd: http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_235969_EN_A2%20Poster%20Psychoactive%20Substance%20V07_web.pdf (2015.11.17. 22:16.) 1.

Az Uniós Korai Jelzőrendszer

1997 óta az European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) központi szerepet játszik Európa válaszában, amelyet az új pszichoaktív anyagok jelentette kihívásra adott.

A fő feladatai között tartozik ezen a területen, hogy szakmai partnerével az Europollal együtt irányítsa az Uniós Korai Jelzőrendszert, valamint kockázatértékelésnek vesse alá az új anyagokat, ha ez szükséges. Az Uniós Korai Jelzőrendszer úgy működik, hogy információkat gyűjt az új pszichoaktív anyagok felbukkanásáról a 28 tagállamban, Norvégiában és Törökországban, majd nyomon követi a sérülésekről szóló jelzéseket, ami lehetővé teszi, hogy az EU gyorsan reagáljon a fenyegetésekre. A szintetikus kannabinoidok és a szintetikus katinonok alkotják a legnagyobb csoportot az új pszichoaktív anyagokon belül, amelyeket az EMCDDA megfigyelés alatt tart. Ugyanakkor az EMCDDA a megfigyelést sok olyan új anyagra is kiterjeszti, amelyek számos egyéb csoportba tartoznak, beleértve ebbe a fenetilaminokat, opioidokat, triptaminokat, benzodiazepineket, arilkaminokat és a piperazinokat. Az összes ilyen anyagnak szükséges a megfigyelése annak érdekében, hogy amilyen hamar lehetséges, azonosítsák és jelezni tudják azokat, amelyek súlyos egészségügyi kockázatot jelentenek. Az opioidok pl. különös közegészségügyi jelentőséggel bírnak, hiszen a túladagolás és a halál szempontjából hatalmas kockázatot jelentenek. 2014 folyamán a súlyos egészségügyi károsodások miatt szükségessé vált, hogy az EMCDDA sürgősen 16 népegészségügyi figyelmeztetést adjon ki, míg 6 új anyag esetében – 25I-NBOMe, AH-7921, methoxetamine, MDPV, 4,4-DMAR és MT-45 – kockázatelemzést látott szükségesnek az EMCDDA Tudományos Bizottsága.³

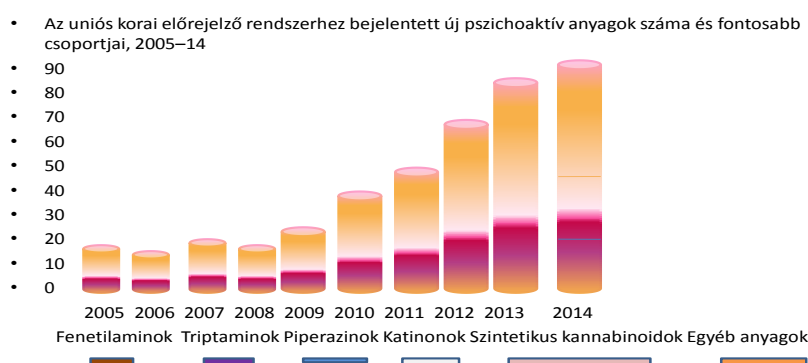
2014-ben 101 új anyagot jelentettek az EU Korai Jelzőrendszerének, ez a szám 2013-ban 81 volt. Egy év alatt az új anyagok megjelenése folyamatosan növekvő tendenciát mutatott, az új pszichoaktív szerek piaca rohamosan nő. Az eddig azonosított anyagok száma 450 körül van, aminek a felét az elmúlt 3 év bejelentései adták. A lefoglalások száma 2008 és 2013 között a hétszeresére nőtt Európa-szerte. 2013-ban ez a szám mintegy 47.000 volt, a lefoglalt új pszichoaktív szerek összömege pedig több mint 3,1 tonna volt a Korai Jelzőrendszerben jelentettek összegzése alapján. 2014-ben a bejelentett anyagok listáját ismét két

³ Uo.

szertípus uralta, a katinonok (31) és a szintetikus kannabinoidok (30). Ez a két nagy csoport együttesen alkotja a bejelentett anyagok közel 2/3-át.

Jelenleg három kiemelten veszélyes anyagcsoport van fókuszban: a korábban már említett katinonok és a szintetikus kannabinoidok mellett a szintetikus opiátok, melyek most különösen nagy népegészségügyi kockázatot jelentenek. A nagy hatóanyag-tartalommal rendelkező szereket heroinként árusítják, ami a túladagolás magas kockázatát rejti a gyanútlan fogyasztók számára.⁴

Az új pszichoaktív anyagok terjedése 2005 és 2014 között

Forrás: New psychoactive substances in Europe, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. An update from the EU Early Warning System (March 2015)
http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_235969_EN_A2%20Poster%20Psychoactive%20Substance%20V07_web.pdf (2015.11.17. 22:16.)

A szintézistől a fogyasztóig

Az új pszichoaktív szerek nagy tömegének Európán kívüli gyártását, Európába történő behozatalát és értékesítését az alábbi 5 lépcsőben írhatjuk le:

1. A vegyipari vállalatok székhelye Kínában és Indiában van, ahol ömlesztett mennyiségben szintetizálják az új pszichoaktív anyagokat.
2. Légi vagy tengeri úton szállítják Európába.
3. Európai raktárépületekben feldolgozzák és csomagolják legális hangulatjavító szerekként, kutatási vegyszerekként, valamint étrend-kiegészítőkként.

⁴ Hírlevél 2015/3. Nemzeti Drog Fókuszpont.
http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/NFP_hirlevel_2015_marcius.pdf (2015.04.07.12:26.) 2.

4. Nyíltan értékesítik head/smart shopokban és online.

5. Az Eurobarométer szerint a fiatal felnőttek 8%-a használt már életében új pszichoaktív anyagot.⁵

Az Internet szerepe az új pszichoaktív anyagok terjesztésében

Az a módszer, ahogyan ezeket az anyagokat árusítják és terítik, jóval kifinomultabbá vált. Ez magában foglalja a reklámozásukat és értékesítésüket a nyílt piacon, mint például az Interneten keresztül történő értékesítést, a futár útján vagy postai szolgáltatáskénti kiszállítást, valamint a speciális online boltokban való árusítást.⁶

Az internet fejlődése és a közösségi média térnyerése pozitívan hatott az online kábítószer-kereskedelemre is azáltal, hogy a felgyorsult információáramlás következtében rengeteg ember vált közvetlenül elérhetővé. A Facebook, a Youtube és a Twitter, valamint az ezekhez hasonló online felületek felhasználói megtalálták a módját, hogy a közösségi média hogyan legyen aktív szereplője az online kábítószer-kereskedelemnek. Az online közösségi háló számtalan elérhetősége, a weboldalak, az okostelefon applikációk és a különféle eszközök segítségével felgyorsította az adásvétel lebonyolítását. Külön applikációk jöttek létre a kábítószer-kereskedelem lebonyolításának megkönnyítésére, valamint a kábítószer fogyasztáshoz kapcsolódó egyéb deviáns magatartásformák támogatására.⁷

2014 folyamán az EMCDDA belevágott számos célzott internetes körkép készítésébe, hogy megértse az új pszichoaktív anyagok kereskedelmét és információt szerezzen ezeknek az anyagoknak a kockázati értékeléséhez, pl. 4,4-DMAR és az MT-45 kiértékeléséhez. Az új módszerek, amelyek automatikus felügyelet alá helyezik ezt a területet, kidolgozás alatt vannak az I-TREND projekt keretében. Ezt a Francia Kábítószer és Kábítószer-függőséget Ellenőrző Központ (OFDT) vezeti partnereivel egyetemben a Cseh-Köztársaságban, az Egyesült Királyságban, Lengyelországban és Hollandiában. Az I-TREND egy 2011-ben készült

⁵ New psychoactive substances in Europe, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. An update from the EU Early Warning System (March 2015) http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_235969_EN_A2%20Poster%20Psychoactive%20Substance%20V07_web.pdf (2015.11.17. 22:16.) 1.

⁶ EU DRUG MARKETS REPORT | A STRATEGIC ANALYSIS 2013, Common Report of the EMCDDA and EUROPOL, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EU_Drug_Markets_Report_20131.pdf, (2013.11.12. 21:19) 106.

⁷ Hírlevél 2015/2. Nemzeti Drog Fókuszpont. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/NFP_hirlevel_2015_februar.pdf (2015. 02.26. 12.33) 4.

tanulmányra épít, amely négy fő szegmensre osztotta az új pszichoaktív anyagok online piacát⁸:

1. A tájékozott piaci szegmens

A vezető és legrégebbi piactere az új pszichoaktív anyagoknak olvasható és viszonylag átlátható. A weboldalak e kategóriája komoly megjelenésű, az eladásra kínált vegyületek kémiai neveit mutatja be. A termékeket gyakran egyszerű porokként sima műanyag tasakokban értékesítik, különösebb ráfordítás nélkül a megjelenítésre. Ezek az oldalak azokat az embereket célozzák meg, akik tudják, mely vegyületeknek milyen a hatása és tisztában vannak az adagolás módjával is. Ezek az oldalak az új pszichoaktív anyagokat kutatási vegyszerekként értékesítik, többnyire a kémiai nevük alatt.

2. A kereskedelmi szegmens

A második kategória sokkal inkább kereskedelmi megközelítésű és több weboldalt is magában foglal. Ezeknek vonzó az elrendezése, a termékeket ismerős formában értékesítik (leggyakrabban tableta vagy gyógynövények formájában), és a csomagolást jól megtervezett élénk színek jellemzik. A honlapok célcsoportja – néha konkrétan – a fiatalság, különösen a szintetikus kannabinoidok eladásánál. A tájékoztatók arra kívánnak utalni a fogyasztóknak, hogy az eladó rögzítette az összetételt és a dózist, ezért nincsen ok az aggodalomra. A fogyasztók nem juthattak további információhoz a kémiai összetétel, a hatások, az adagok és a lehetséges toxicitás kérdésében. Továbbá ezek a weboldalak fenntartják a kétséget az általuk kínált termékek szintetikus eredetét illetően, pl. azzal, hogy a szintetikus kannabinoidokat úgy mutatják be, mintha marihuána lenne. A vegyületeket és az összetevőket átlátszó terméknevek alatt értékesítik, általában anélkül, hogy említést tennének az ezeket tartalmazó hatóanyagokról. Egy 2011-ben készült OFDT felmérés szerint háromszor több „kereskedelmileg csomagolt” termék állt rendelkezésre, mint olyan felcímkézett termék, amely megjelölte a hatóanyagokat. Végül a SINTES adatainak elemzéséből és a francia vámhatóságok lefoglalásaiból kimutatható az, hogy a „kereskedelmileg csomagolt” termékek több különböző vegyületet tartalmaznak, mint azok, amelyeket sima tasakokban elérhetőek a weboldalokról a tájékozott fogyasztók számára. Amíg 2011-ben az „informált felhasználók” weboldalról beszerzett 16 tasak esetében a későbbi elemzések is rámutattak arra,

⁸ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 4.

hogy ezek csak a megadott vegyületeket tartalmazták, addig a „kereskedelmileg csomagolt” címkével nyilvántartott termékek akár öt további, különböző szintetikus kannabinoidot is tartalmaztak. Az is kiderült, hogy a termékek összetételére vonatkozó információkat ugyanazzal névvel címkézték fel, bár ez változott néha az idők folyamán.

3. Apróhirdetések

A díjmentesen értékesítő apróhirdetéseket az általános, mindenki számára nyilvános honlapokon használják mindenfajta fogyasztói termék értékesítésére az egyének. Az OFDT által végzett kutatások kimutatták, hogy nagyjából 30 weboldal kínálja eladásra a legnépszerűbb új pszichoaktív anyagokat. A legtöbb ilyen oldal gondoskodik postai címről Afrikában (Nigériában, Kamerunban és Beninben) vagy néha Kínában. Néhány oldal illegális szereket is árusít, pl. heroint. A gyakorlatban úgy tűnik, hogy kevés felhasználó veszi igénybe ezt az ellátó hálózatot. A speciális felhasználói oldalak felsorolják a fizikai és e-mail címet, amelyekről tudni lehet, hogy megtévesztők.⁹

Az eddig felsorolt szegmensek alkotják a könnyen elérhető és átlátható ún. „*surface web*”-et. A *surface web* fokozott figyelmet igényel az új, még be nem tiltott pszichoaktív szerek terjedésének feltérképezésében.¹⁰ 2013-ban az EMCDDA online monitorozása keretében 651 weboldalt azonosított, ahol legális hangulatjavító szereket kínáltak eladásra az európaiaknak. A felszíni weboldalak vagy más néven átlátszó weboldalak az Interneten megtalálhatóak a link-kereső technikák által használt tipikus keresőprogramok segítségével, mint pl. a Google, Bing és a Yahoo.¹¹

4. A „mély web” szegmens

A piac negyedik része olyan weboldalakon helyezkedik el, amelyek hagyományos keresőprogramok segítségével nem érhetőek el. Ez a piac nem kifejezetten az új pszichoaktív anyagokra specializálódott, és ezen kívül kereskednek még itt hamis diákigazolványokkal, könyvekkel, gyógyszerrel, valamint illegális kábítószerrel is. Mivel ezek fontos elemei az internetes kábítószer-kereskedelemnek, így elengedhetetlen a rejtett

⁹ Erre nézve lásd: Emmanuel LAHALE – Magali MARTINEZ – Agnès CADET-TAIROU (2013): i.m. 4.; illetve The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 4.

¹⁰ Hírlevél 2015/2. Nemzeti Drog Fókuszpont. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/NFP_hirlevel_2015_februar.pdf (2015. 02.26. 12.33) 4.

¹¹ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 4.

web anonimitást biztosító rejtett piacok feltérképezése, melyek az új pszichoaktív szerek árusításnak jelentős színterei. 2011 nyara és 2012 márciusa között két ilyen honlapot kapcsolt le az amerikai Drogellenes Hivatal (DEA). Ezek a weboldalak virtuális pénzt használnak és a hozzáférés ellenőrzött, bizalmas címek használatával történik, az URL-eken, amelyek csak az egyének között kommunikálnak. Az ügyfelek ezen a marginális piaci szegmensen fogyasztói hálózatot építettek ki, és emelt szintű számítógépes ismereteket és a feliratkozás szokatlan módját követelik meg a csereforgalom lebonyolításához.¹²

A „mély web” tehát az internetnek az a része, amely nem érhető el a fentebb említett keresőprogramok segítségével, így az egyetlen módja a „mély webhez” való hozzáférésnek, hogy mélyreható keresést hajtsanak végre az adott honlapon, pl. kormányzati adatbázisok és könyvtárak tartalmazzák a hatalmas mennyiségű mély webes adatot. Példának okáért egy online üzlet felületi hivatkozására, mint az új pszichoaktív anyagok értékesítési felületére rá lehet keresni a keresőprogram segítségével, azonban ennek a katalógusa csak akkor lesz elérhető, ha az ügyfelet előzetesen már tagként beválasztották, regisztrálták korábbi vásárlóként.

Egy feltörés alkalmával több, mint 1000 aktív oldalt sikerült azonosítani, amelyek öt, az I-TREND projektben résztvevő országba értékesítettek új pszichoaktív anyagot, beleértve ebbe az egyedi üzleteket, egyedi dizájnnal és IP címekkel, valamint olyan domain nevekkel, amelyek átirányítanak más üzletekbe, és párhuzamosan olyan weboldalakra, amelyeknek ugyanaz a dizájnjuk és/vagy az IP címük. Az online áruházak legalább 18%-a valamilyen formában kapcsolódott egy másikhoz vagy akár ugyanahhoz többször is. Az újabb fejlemények során azonosították, hogy az új pszichoaktív anyagok online piacán mind nagyobb hibridizáció, egyfajta „keveredés” figyelhető meg a kereskedelmi és kutatási vegyszerek szegmensében, és gyors növekedés tapasztalható az új pszichoaktív anyagok értékesítésében a mély webes felületeken. Ez a hibridizáció „szürke piacot” eredményez, ahol például néhány weboldalnak egyszerre van felszíni webes jelenléte és rejtett eleme a mély webes felületen.¹³

¹² Erre nézve lásd: Emmanuel LAHALE – Magali MARTINEZ – Agnès CADET-TAIROU (2013): i.m. 4.; illetve The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 4.; Továbbá: Hírlevél 2015/2. Nemzeti Drog Fókuszpont. http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/NFP_hirlevel_2015_februar.pdf (2015. 02.26. 12.33) 4.

¹³ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 4.

A felszíni és a mély webes felületek egymásba kapcsolódására példaként lehet felhozni azt, hogy az utóbbi időben néhány weboldal kifejlesztette a másik módját is a tevékenysége megvédésének azzal, hogy csak akkor enged hozzáférést az új ügyfeleknek, ha válaszolnak néhány alapvető, online feltett kérdésre.¹⁴

A Silk Road

A „mély webet” úgy határozzák meg, mint az internetnek olyan részét, amely nem érhető el a hagyományos keresőprogramok segítségével, mint pl. a Google, a „sötét webet” pedig akként definiálják, mint a mély webnek egyik kis részét, amelyet szándékosan elrejtenek, és ezáltal elérhetetlenné teszik a hagyományos web böngészőkön keresztül. Az elmúlt években az olyan eszközök fejlesztése, mint a *Tor* lehetővé tette bárki számára, hogy az interneten névtelenül böngésszen. Számos névtelen online piac meghatározott területekre specializálódik, mint pl. a pornográfia, a fegyverek és a kábítószer, és ezek forgalma növekszik. A „mély webes” felületen a kábítószer eladása olyan online piacon zajlik, mint pl. a „*Silk Road*”, azaz decentralizált hálózaton belül vagy egyének között. Azonban ezek a kábítószer „*cryptomarketek*” kapták a legnagyobb figyelmet. A névtelen online kábítószer-piac, a *Silk Road* 2011 februárjában kezdte meg a működését. A *Silk Road* „*cryptomarket*” volt, amelyet a rejtett *Tor* szolgáltatáson keresztül működtettek, és a *bitcoin*-t használták fizetőeszközként. A „*cryptomarketek*” a sötét, illegális weben helyezkednek el, és a *Tor* böngésző használatával érhetőek el. A „*cryptomarketet*” úgy lehet meghatározni, mint egy online fórumot, ahol az áruk és szolgáltatások cseréjére kerül sor a felek között, akik a digitális titkosítás eszközével igyekeznek eltitkolni a kilétüket. Ez nem feltétlenül a kiberbűnözés elkövetéséül szolgáló helyszín, mivel legális cserekereskedelmet is folytatnak az ilyen oldalakon.

A *Tor* nem más, mint egy körkörös alapú alacsony késleltetési szintű kommunikációs szolgáltatás, amelyet az amerikai katonai hírszerzéssel együttműködve dolgoztak ki és 2004-ben indítottak útjára. A *Tor* program ingyenes titkosítása annak a szoftvernek, amely lehetővé teszi az online anonimitást, megvédve ezáltal az internetes felhasználó személyes adatait, ellenáll az internetes cenzúrának, és ennek sok közösségi haszna van. Mivel azonban ez a program megnehezíti az interneten aktivitást

¹⁴ Emmanuel LAHALE – Magali MARTINEZ – Agnès CADET-TAIROU (2013): i.m. 5.

kifejtő felhasználó visszakeresését, a *Tor* illegális célokra is felhasználható.¹⁵

A Silk Road archetipikus cryptomarket, amely a legismertebb és a legnagyobb volt hosszú ideig, és amelyet a következő történettel jellemezhetünk:

Mit szólnál hozzá, ha meg tudnád vásárolni és el tudnád adni a kábítószereket online, akár a könyveket vagy az izzókat? Most megteheted: Üdvözlünk a Selyemúton. Mintegy három héttel ezelőtt a U.S. Postal Service továbbított egy közös borítékot Márk ajtajához. A belsejében egy kis műanyag zacskó volt, amely 10 lap LSD-t tartalmazott. *„Ha kinyitottad volna, hacsak nem kerestél volna valamit, akkor észre sem vetted volna”* – mondta nekünk Márk egy telefonos interjú keretében.

Márk, aki szoftverfejlesztő, 100 mikrogramm kábítószerrel rendelt egy listáról, amely az online piacon, a Selyemúton volt elérhető. Talált egy eladót, akiről nagyon sok jó visszajelzés érkezett, és akiről úgy tűnt, tudja, mit beszél. Márk csak hozzáadta a kábítószerrel a digitális bevásárlókosarához, és már is sikerült is az ügylet. A saját címéről lépett be, és kifizetett az eladónak 50 bitcointot, – lenyomozhatatlan digitális fizetőeszközt – amelynek értéke mintegy 150 US dollár. Négy nappal később a Kanadából küldött kábítószer megérkezett az otthonába. Olyan érzés volt, mintha a jövőben történt volna – mondta Márk.

A Selyemút digitális feketepiac, amely kívül esik a legtöbb internet-felhasználó hatáskörén, amely leginkább egy kiberpánk regényhez (ez sajátos sci-fi műfaj, törvénytelen szubkultúra egy elnyomó társadalomban, amit a számítástechnika ural) hasonlíthatunk. Az anonim technológia kombinációja, és a kifinomult felhasználó-visszajelző rendszer révén a Selyemút annyira egyszerűvé teszi az illegális kábítószeres vételét és eladását, mintha csak használt elektronikai cikket vásárolnánk – és látszólag ugyanennyire biztonságos is. Itt van egy kis válogatás abból a 340 darab árucikkből, melyeket bárki megvásárolhat a Selyemúton, az egy gramm afgán hasistól, az 1/8-ad uncia „savanyú 13” fűvön és 14 gramm ecstasyn át, egészen az 1 gramm szurkos heroinig.¹⁶

¹⁵ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 5., 11.

¹⁶ Adrian CHEN: The underground website where you can buy any drug imaginable. <http://gawker.com/the-undergroun-website-where-you-can-buy-any-drug-imag-30818160>. (2015.10.10. 17:05) 2-3.

The screenshot shows the Silk Road anonymous market interface. At the top, it displays 'Silk Road anonymous market' with a search bar and user statistics (messages 0, orders 0, account B0.0000). A sidebar on the left lists various categories with their respective item counts, such as 'Drugs 12,939' and 'Cannabis 2,780'. The main area features a grid of 12 product listings, each with a small image, a title, and a price in B0. The products include items like '1g High Quality Cocaine', 'HYDROPONIC BUD', '5 liters GBL, 99.99% pure', and '1g 3-FA / crystalline powder'.

Forrás: Hírlevél 2015/2. Nemzeti Drog Fókuszpont.
http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/NFP_hirlevel_2015_februar.pdf 2015. 02.26. 12:33.

A fentiekből következik, hogy a Silk Road mellett, hogy névtelenséget kínál, elősegíti annak az infrastruktúrának a kialakítását, ahol az eladók és a vevők le tudják bonyolítani a tranzakciókat az online környezetben, hasonlóan más online piacokhoz, mint pl. az eBay a szakmai vitarendezési mechanizmusok, eladói és vevői értékelések és vendéglátó tagok vitafórumainak az alkalmazásával. Amíg a legkülönbözőbb termékeket hirdették a Silk Road-on, a hagyományos utcai kábítószeres és néhány vényköteles gyógyszer bizonyult a legnépszerűbbnek. Az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban és Ausztráliában az MDMA (ecstasy) volt a leggyakrabban vásárolt kábítószer a Silk Road-on, amelyet a kannabisz és az LSD követett.¹⁷

Az eladók a világ minden táján megtalálhatók voltak, de nagy részük az Egyesült Államokban és Kanadában székelt. A szolgáltatás feltételei tiltották az értékesítésnek bármilyen formáját, amely károkozásra vagy csalásra irányult, mint pl. lopott hitelkártyák használata, merényletek alkalmazása és tömegpusztító fegyverek eladása. A Selyemútra való eljutás trükkös volt. „Az URL-t úgy tűnik felejthetővé tette. De ne írd be a böngésződbe, hogy van-e még más lehetőség. Ez csak egy névtelenné tevő hálózaton, a TOR böngészőn keresztül érhető el, amelynek

¹⁷ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 5.

beállításához szükséges egy kis technikai készség. Ha már ott vagy, nehéz elhinni, hogy a Selyemút nem egyszerűen csak egy átverés.”¹⁸

A Silk Road sokáig megőrizte a szereplők anonimitását és az oldal helyének titkosságát két dolognak köszönhetően: az egyik a Tor böngésző, a másik a bitcoin használata. A fő ok a fogyasztók számára, hogy a Silk Road-on vásároljanak kábítószerrel az volt, hogy a kábítószerrel széles választéka állt rendelkezésre, az anyagok minősége sokkal jobb volt, mint az utcán árult kábítószerké, sokkal kényelmesebb volt online rendelni és sokkal komfortosabb volt magas értékkel rendelkező eladótól vásárolni, mint az utcai dílerektől. Ezen kívül a rendszer előnyeként említették az oldal anonimitását, a fórumtagságot, a tranzakciós rendszert és a másnapi szállítást.¹⁹

Ennek alátámasztására idézhetünk az egyik vásárlótól: Beszéltünk egy connecticut-i mérnökkel, aki élvezte az ezüstös csomagolásba rejtett füvet, amelyet a Selyemúton vásárolt. Ez legális volt, mondta. Ez jobb volt, mint amit valaha láttam.”

A Selyemút leszámol a szélhámoszággal azáltal, hogy bevezeti a kereskedői ajánlórendszert, amely ismert azok körében, akik az Amazon vagy az eBay felhasználói. A Bloomingcolor felhasználó különösen megbízható kereskedőként jelenik meg, aki a hallucinogén kábítószerre specializálódott. Egy boldog vásárló írt a profiljára: *„Kiváló minőség. A csomagolás és a kommunikáció nagyszerű. Pontosan az érkezett, amint azt leírták.”* Az ügylet lebonyolítására öt pontból öt pontot adtak.

„A közösségünk lenyűgöző”...Általában véve értelmes, tisztességes és fair emberek, nagyon megértőek és hajlandók az egymással való együttműködésre.” – mondta e-mailben a Selyemút anonim adminisztrátora, aki Selyemútként ismert a fórumokon. Az eladók kényelmesnek tartják, hogy nyíltan kereskedhetnek kemény drogokkal, mert valódi identitásukat a Selyemút ügyletei mögé rejtik, amely teljességgel rejtett. Ha a hatóságok számítógépes nyomozók segítségével akarnák megállapítani a Selyemút felhasználók személyazonosságát, nem tudnák őket hol keresni. A TOR maszk tehát egy felhasználó leple a weboldalon. Az oldal sürgette az eladókat, hogy kreatívan álcázzák a szállításaikat, és alkalmazzanak vákuumtömítőt azoknál a kábítószerknél, amelyeknek kimutatható szaguk van. Ami a tranzakciókat illeti, a Selyemút nem fogad el hitelkártyákat, készpénzes fizetést vagy bármilyen

¹⁸ Adrian CHEN: i.m. 3-4.

¹⁹ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 5-6. p.

más fizetési módot, amely nyomon követhető vagy blokkolható. Az egyetlen megfelelő fizetőeszköz itt a bitcoin.

A bitcoin mára már ún. „crypto-devizává” vált, amely online megfelelője a barna papírzacskós készpénznek. A bitcoin számítógépes szerverek között kommunikáló pénznem, amelyet nem a bankok vagy a kormányok bocsátanak ki, hanem azokat létrehozó és szabályozó bitcoin tulajdonosok számítógépeinek hálózata. A bitcoin név az úttörőnek számító fájlmegosztó technikát alkalmazó Bittorentből származik. Ezek a szerverek állítólag követhetetlenek, és azok a cyber punkok, liberálisok, valamint anarchisták a lelkes támogatóik, akik olyan törvényt kívüli megosztott digitális gazdaságról álmodoznak, ahol határokon átnyúlva szabadon áramlik a pénz, akár a bitek. Ahhoz, hogy vásárolni lehessen valamit a Selyemúton, először szükséges néhány bitcoin-t vásárolni olyan szolgáltatás felhasználásával, mint pl. Mt. Gox Bitcoin pénzváltó. Aztán létre kell hozni egy fiókot a Selyemúton, letétbe helyezni néhány bitcoint, és aztán el lehet kezdeni vásárolni kábítószeret. Egy bitcoin értéke nagyjából 8,67 \$ körül van, de vadul ingadozik az árfolyam minden nap. „Jelenleg meg tudsz vásárolni 1/8-nyi füvet 7,63 bitcoinért.”²⁰

A fentiekből következik, hogy mivel a Tor böngésző használata azt jelentette, hogy a Silk Road weboldalon nem lehetett tudni, pontosan hol található a vevő és az eladó – mivel az IP címek rejtettek voltak –, és a bitcoin használata megkönnyítette a névtelen tranzakciókat. A Silk Road támogatta a bitcoin használatát, mint kereskedelmi valutáét. Ahelyett, hogy a kifizetés közvetlenül az eladónak történt volna, a vásárlók a megfelelő összeget letétbe helyezték a Silk Road felhasználásával, és a kifizetés csak akkor jelent meg az eladó számláján, amikor a küldemény megérkezett a címzetthez és a kézbesítést is visszaigazolta.

A Silk Road vásárlói szintén a rendszer javára írták azt, hogy – szemben az anonim oldallal – a saját lakókörnyezetükben a kábítószeresek rossz minőségűek és a személyes biztonságuk is veszélyben van, amikor kábítószerrel vásárolnak a nyílt utcán.²¹ A fentebb vázoltakat a következő kijelentés is alátámasztja: *„Ez valószínűleg drágább, mintha az utcán fizetted volna ki, de a legtöbb Selyemút felhasználónak úgy tűnik, megéri többet fizetni a kényelemért.”*

A felhasználók közül sokan ahhoz az utópisztikus, antiszociális és stréber közösséghez tartoztak, aki többet láttak a Selyemútban, mint egy

²⁰ Adrian CHEN: i.m. 4.

²¹ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 5-6.

egyszerű helyet, ahol kábítószereket lehet vásárolni. A Selyemút adminisztrátora idézi, hogy az anarcho-liberalizmus filozófiája az Agorizmus. A Selyemút írta nekünk, hogy *„az állam az elsődleges forrása az erőszaknak, az elnyomásnak, a lopásnak és mindenfajta kényszernek. Ne támogassátok az államot adó dollárokkal, és fordítsátok az alkotó energiátokat a fekete piacok felé.”* Márk, az LSD vásárló hasonló nézeteket vallott: *„Én liberális anarchista vagyok, és hiszem azt, hogy bármi, ami nem jár erőszakkal, azt nem kell büntetni”* – mondta.

Azonban nem minden bitcoin rajongó vallotta magáénak a Selyemutat. Néhányan úgy vélték, hogy a kábítószerrel foglalkozó kapcsolatrendszer elhomályosítja a fiatal technológiába vetett hit, vagy felhívják magukra a szövetségi hatóságok figyelmét.²² A közös ok, ami miatt egyes fogyasztók nem vásároltak kábítószer a Silk Road-on az volt, hogy megfelelő egyéni hozzáférést kellett biztosítani a saját hálózathoz, és fennállt annak a veszélye, hogy a rendőrség vagy a vámszervek lecsapnak, amikor a kábítószeret elküldik. Ezen kívül a Tor böngésző segítségével az oldal elérése, valamint a hitelezési műveletek és a termékvásárlási folyamatok megszervezése időigényes és viszonylag nehézkes volt. Fontos jellemzője volt a Silk Road-nak, hogy mind az eladók, mind a vevők értékelést kaptak, és a bizalomra építve lehetett megfelelő ajánlólevelekre szert tenni. Ezt a rendszert azonban gyengítették a különböző csalások.²³

Úgy gondolom, jól kifejezik az egyes felhasználók kétségeit egy Maya nevű, hosszú idő óta bitcoin felhasználónak a chaten történő bejegyzése: *„Az igaz történet a Selyemúttal kapcsolatban az, hogy sok ember alig várta, hogy elkerülje a központosított pénznemben és kereskedelem útján történő fizetést. Néhányan közülünk úgy tekintettek a bitcoinra, mint valódi valutára, nem, mint a kábítószer csereügyletek zálogára.”*

A Selyemút és a Bitcoin előfutárai lehetnek az elektronikus kereskedelem forradalmának. Azonban az anonimitás kétélű fegyver. Mennyi időbe telik egy DEA ügynöknek létrehozni egy hamis Selyemút számlát, és elkezdni SWAT csapatokat kiküldeni LSD helyett arra a címre, amelyre a küldeményt várják? Ahogy a Selyemút elkerülhetetlenül kikerül a bitcoin buborékból, a kábítószer-csere utópisták találkozni fognak a kemény valósággal, akiknek tudatát elhomályosítja a hálózati anonimitás.²⁴

²² Adrian CHEN: i.m. 4-5.

²³ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 5-6.

²⁴ Adrian CHEN: i.m. 5.

Ezt a virágzó és nyereséges online feketepiacot az FBI 2013 októberében számolta fel, majd az utódját (Silk Road 2.0-t) az Interpol zárta be 2014 novemberében.²⁵

Jelenleg a tiltott kábítószeres összesített aránya a „*cryptomarketeken*” keresztül még kis mértékű, ez nem szükségszerűen fog így maradni hosszútávon. A Silk Road már paradigmaváltást írt le, egy átalakuló bűnözői újítást, amely elősegíti a kábítószer-kereskedők számára, hogy (1) világméretű piacon árulják a termékeiket; (2) képesek legyenek arra, hogy eladják a termékeiket olyan vásárlóknak, akiket már nem is ismernek; (3) megadja a képességet arra, hogy névtelenül keressenek; és (4) lehetőséget teremt arra, hogy viszonylag alacsony kockázatú környezetben keressenek.

Az online piacok szintén felkínálják a lehetőséget a személyi biztonság növelésére mind a vevő, mind az eladó számára, és csökkentik az erőszak lehetőségének veszélyét, mivel a vevők és az eladók sosem adják ki a személyazonosságukat és sosem találkoznak szemtől szembe.²⁶

Büntetőjogi, büntetőeljárásjogi és kriminalisztikai válaszlépések

Az Interneten elkövetett új pszichoaktív anyaggal visszaélés és kábítószer-kereskedelem bűncselekményeivel szemben hatékony büntetőjogi, büntetőeljárásjogi és kriminalisztikai válaszlépésekhez megfelelő kábítószerjogi szabályozásra van szükség, amely egyértelműen meghatározza, mely anyagok minősülnek kábítószernek, pszichotróp anyagnak, új pszichoaktív anyagnak. Továbbá szabályozza az egyes elkövetési magatartásokat, illetve szabályozza azokat az eljárási cselekményeket és kidolgozza azokat a taktikai ajánlásokat és beveti azokat az eszközöket, amelyeknek köszönhetően nagyobb számban sikerül felderíteni az ilyen konspiratív cselekményeket, kézre keríteni az elkövetőket, valamint lefölni a bűnös üzelmekből származó hasznot. Jelenleg ezt a magyar jogrendszerben a 2012. évi C. törvény, a 66/2012 (IV.2.) Korm. rendelet, az 55/2014 (XII.30.) EMMI rendelet, az 1998. évi XIX. törvény, az 1994. évi XXXIV. törvény, valamint néhány további ágazati törvény és rendelet szabályozza.

²⁵ Hírlevél 2015/2. Nemzeti Drog Fókuszpont.

http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/NFP_hirlevel_2015_februar.pdf 2015. 02.26. 12.33) 4.

²⁶ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 6.

A szakirodalom megemlíti, hogy a taktika fogalmát a kriminalisztika a hadtudományokból vette át, ahol is a stratégia a hadviselés elveinek, az egyes harci cselekmények összekapcsolásának, az egész hadjárat tervezésének, és szervezésének a tudománya, míg a taktika harcmódor, harcmód, illetve ütközetek tervezésének és vezetésének tudománya. Bár a stratégiának és taktikának a bűnüldözésben betöltött szerepét tekintve valóban fellelhető bizonyos hasonlóság, mégis inkább az elnevezés, a megjelölés átvételéről van szó, ugyanis a kriminalisztika nem hadtudományi felosztásra és fogalmakra építkezik.

A taktika valamely kitűzött, kijelölt cél elérése érdekében alkalmazott, az adott helyzeteket legelőnyösebben kihasználó módszer, amely magatartási szabályokat is magában foglal. A stratégia a jelentősebb, nagyobb arányú tevékenység tervezésének és irányításának tudománya, ide a szervezett küzdelem tervezésének és irányításának elveit sorolják; tudományos értelemben pedig a stratégia a kitűzött cél elérésének átfogó terve. A kriminalisztikában a stratégia nem önálló ágazat, de felmerülnek stratégiai kérdések, mint pl. az, hogy milyen lehetőségei vannak a titkos és nyílt nyomozási módszerek komplex alkalmazásnak az egyes bűnözési ágazatok visszaszorításában. A krimináltaktika is foglalkozik ún. komplex módszerekkel (pl. forró nyomos felderítés), továbbá titkos és nyílt eljárás egyes kapcsolataival, de megmarad azon keretek között, hogy az általános nyomozási módszerek nyílt eljárásban való alkalmazási lehetőségeit dolgozza fel.²⁷

Az adott bűncselekmény tudomásra jutásánál és eredményes felgöngyölítésénél a felderíthetőség és a bizonyíthatóság kritériumai határozzák meg azt, milyen eljárási rendre, illetve eszközökre, módszerekre van szüksége a bűnüldöző hatóságoknak.

A felderíthetőség arra ad választ, milyen feltételek esetén juthat a kriminális cselekmény a hatóság tudomására, és milyen további műveletek szükségesek ahhoz, hogy a hatóság a maga számára sikerrel tárja fel a bűnös magatartás valamennyi mozzanatát. Jól felderíthetőek azok a cselekmények, amelyek bűnüldözési eszközökkel könnyen feltárhatóak és megismerhetőek. Ebbe a kategóriába tartoznak azok, amelyeknek természetes személy sértettjük van, ahol körülhatárolható az elkövetés helyszíne, ahol a véghezvitt magatartás világosan megkülönböztethető a mindennapi élet jogszerű cselekményeitől, amelyek felismerhetően visszatükröződnek a tárgyi környezetben, és amelyekről harmadik személyek is pontos és jól reprodukálható ismereteket

²⁷ Kriminalisztikai Jegyzetek és Tanulmányok. ANTI-BARTA-BÓCZ-ILLÁR-LAKATOS: Krimináltaktika I. Rendőrtiszt Főiskola, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2001. 11-12.

szerezhetnek. Általában jól felderíthetők azok a bűncselekmények, amelyeknél a jogi tilalom egybeesik a társadalom erkölcsi elítélésével, míg rosszul felderíthetők mindazok, amelyeknél az előbb felsorolt feltételek közül egy vagy több hiányzik.

A bizonyíthatóság arra ad választ, milyen mértékben állnak rendelkezésre a bírósági tárgyaláson felhasználható bizonyítékok, amelyek megfelelnek a perrendszerű bizonyítás követelményeinek. Ezek a következők: a bizonyíték beszerzése megfelel az eljárás formai szabályainak, és a tényállásszerűség, a jogellenesség, a bűnösség megállapításához elegendő bizonyíték áll rendelkezésre, a releváns bizonyítékok kiállják a védelem kontrollját és alkalmasak az ügy elbírálásához szükséges belső meggyőződés kialakítására. Könnyen bizonyíthatóak azok a bűncselekmények, ahol nagyszámú, előbbieken említett tulajdonsággal rendelkező adat áll rendelkezésre, ezek a büntetőeljárásban szabályozott módszerekkel felkutathatóak és biztosíthatóak, az eljárási szabályok betartásával, a bizonyítási cselekmények utólag reprodukálhatóak, a bizonyítékok eredetisége ellenőrizhető és a hatóság eljáró tagjai felderítő cselekményeikről a bíróság előtt pontosan számot tudnak adni.

A nehezen felderíthető és nehezen bizonyítható ügyek kategóriájába tartoznak a szervezett bűnözés különböző erőszakos változatai, a bűnöző vállalkozások, amelyek rendszerint titkos információgyűjtéssel ismerhetők meg, de gyakran még a titkosszolgálati módszerek sem képesek megalapozni a nyílt bizonyítást főleg akkor, ha a felhasznált titkos erők védelme a bírósági tárgyaláson való kihallgatásukat nem teszi lehetővé. Itt lehet jelentősége a fedett nyomozó alkalmazásának, a megállapodásnak a bűncselekmény elkövetőjével és a tanúvédelemnek.²⁸

Az interneten elkövetett kábítószer-kereskedelem és új pszichoaktív anyaggal visszaélés bűncselekményei is a nehezen felderíthető és nehezen bizonyítható bűncselekmények kategóriájába tartoznak az alábbiak miatt:

- Ezek a magatartások általában a szervezett bűnözéshez kapcsolódnak, de ezt a konkrét esetben kétséget kizáró módon bizonyítani nagyon nehéz.
- A legfontosabb tanúk a fogyasztók lennének, de ők ritkán tesznek terhelő vallomást a forrásaikra, ezzel nagymértékben hátráltatják az eljárást. Általában csak egyszeri vásárlást vallanak be.

²⁸ Dr. BÓCZ Endre–Dr. FINSZTER Géza: Kriminológia joghallgatóknak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 283-285.

- A büntetőeljárás kimenetele kétséges, mert bár adott esetben elkapjuk a szállítót, de a természetét, előállítót ritkán.
- Problematikus a meg nem lévő kábítószer bizonyítása.
- Az eljárások egyik alapproblémája, hogy nincs feljelentő, nincs sértett, aki a hatóság segítségét kérné, ezért kriminológiai értelemben áldozat nélküli bűncselekményekről beszélhetünk.²⁹ Kriminológiai értelemben áldozat nélküli bűncselekmény, amely Edwin Schur klasszikus definícióját idézve *„olyan felnőtt polgárok között létrejövő csereüzlet, amely iránt jelentős igény mutatkozik, ugyanakkor a jog által tilalmazott javakat, szolgáltatásokat foglalnak magukba.”* Schur rávilágít a társadalmi konszenzus hiányára, azoknál a törvényeknél, amelyek a kábítószer-használatot büntetni rendelik. Az áldozat nélküli bűncselekmények azokra a helyzetekre korlátozódnak, amelyekben az egyik személy kap valamit egy másik személytől, olyan egyenes és korrekt csereüzlet révén, melyben a javak vagy a személyes szolgáltatások társadalmilag helytelenítettek és jogilag tiltottak.³⁰
- Az interneten árusító kábítószer-kereskedők gyakran kulcsszavakat használnak, illetve bizonyos weboldalak kódolt hozzáférésűek, továbbá a kábítószereket értékesítők még az internet világában is viszonylag zárt közösséget alkotnak, ahová nehéz beférkőzni.³¹
- A kiszolgáló szerverek, amelyek működtetik az online áruházak honlapjait, máshol helyezkednek el, olyan országokban, ahol ki tudnak bújni a nemzeti szabályozások alól, és ezek a helyek önmagukban is különböznek attól a helytől, ahol az áruk értékesítése zajlik.³²

A fentiekből látható, hogy tipikusan ez az a bűncselekmény, amely csak titkos felderítéssel (titkos információgyűjtéssel és/vagy titkos adatszerzéssel) kerülhet a nyomozó hatóságok látókörébe.

A titkos felderítés a bűnüldöző hatóságoknak a bűncselekmények feltárására irányuló, titkos módszerekkel végrehajtott megismerő tevékenysége a kriminális cselekmények megelőzése, megszakítása és bizonyítása céljából. Fő módszere a titokban feltárt adatok elemzése, a bűnügyi hírszerzéshez szükséges titkos és leplezett akciók megtervezése

²⁹ RITTER Ildikó: A bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás nagy kihívása: Kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon. Ügyészek a libikókán. Országos Kriminológiai Intézet, Kézirat, 2013. 71-72.

³⁰ SCHUR, E. M.: Crimes Without Victims: Deviant Behaviour and Public Policy. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, New York, 1965, 169-171. Idézi: RITTER Ildikó: i.m. 79.

³¹ GERGELY Máté: Nyomozás az Interneten. Belügyi Szemle 2002. évi 10. szám. 38.

³² Emmanuel LAHALE – Magali MARTINEZ – Agnès CADET-TAIROU (2013): i.m. 3.

és végrehajtása, a felderítéshez szükséges nélkülözhetetlen erők és eszközök folyamatos biztosítása, védelme és ellenőrzése, végezetül az igazságszolgáltatás számára a bizonyítékok forrásainak feltárása.

A felderítés kriminalisztikáján belül is megkülönböztethetünk krimináltaktikát, amely a bűnügyi felderítés tervezését és a titkosszolgálati akciók kivitelezésének taktikai ajánlásait foglalja magában, továbbá krimináltechnikát, amely a titkos vagy leplezett adatgyűjtés technikai eszközeinek kifejlesztésével és a bizalmas adatok szakértői vizsgálatával foglalkozik.

A titkos felderítés folyamatának kiindulópontja a felderítés tárgyának meghatározása. A felderítés tárgya olyan múltban bekövetkezett történeti tényállás, a jelenben zajló esemény, avagy a jövőben bekövetkező kockázati lehetőség, amely nemzetbiztonsági, közbiztonsági relevanciával rendelkezik. Közbiztonsági relevanciája azoknak a tényeknek van, amelyek készülő vagy már megvalósult bűncselekményekre utalnak.

A tervezhetőség szempontjából a tárgy mint a feltételezett bűncselekmény gyanúja jelenik meg, amely nem más, mint ismert tényekből ismeretlen tényekre történő következtetés valószínűségi ítéletek, verziók alkotásával. Ezek a valószínűségi ítéletek alkalmasak arra, hogy meghatározzuk a még megismerendő körülmények körét, valamint azt, hogy az ismeretlen tényezők feltárásához melyek a leginkább megfelelő felderítési erők, eszközök és módszerek.

A szakirodalomban a nyomozási verzió fogalma alaposan kimunkált. Pusztai László klasszikus meghatározása szerint: *„A nyomozási verzió a bűncselekmény egészét vagy annak valamely részét megmagyarázó feltételes logikai ítélet, a nyomozási tervvel szoros kölcsönhatásban álló taktikai eszköz, amelynek segítségével meghatározható a büntetőeljárásban a bizonyítás tárgya, valamint a bizonyítandó tények és a bizonyítékforrások köre.”*

Ehhez képest a felderítési verzió annyival szélesebb, amennyiben nem csupán a múltban bekövetkezett bűncselekmény-gyanúval kapcsolatos feltételezéseket foglalja magában, hanem tartalmazza a jelenre vonatkozó helyzetértékelést és a jövőre vonatkozó prognózist. Erre tekintettel lehetséges megtervezni és megvalósítani a felderítés adott ügyben legcélravezetőbb módszertanát, a módszertani verziót.

A felderítés eszközei mindazok a tárgyak, helyszínek, amelyek a felderítési feladat végrehajtására alkalmasak vagy alkalmassá tehetőek. Ide sorolhatók az események, adatok jelzésére és figyelemmel kísérésére alkalmas technológiák.

A felderítés módszerei mindazok a krimináltaktikai megfontolások, amelyek meghatározzák az erők és az eszközök alkalmazásának helyét, idejét és sorrendjét. A felderítési módszerek többsége ajánlásban jelenik meg, nincs kötelezően előírt formája.

Mivel egyes módszerek bevethetősége és eredményessége ugyancsak feltételezéseken alapulhat, a módszertani verzió is több erő, eszköz és módszer együttes, illetve alternatív alkalmazásával számol, miközben gondoskodik alkalmazásuk folyamatos ellenőrzéséről, a titkosság megőrzéséről és a biztonságos felhasználásról.

A nyílt eljárás, a realizálás időpontjának kérdése részben taktikai, részben célszerűségi szempontok mentén határozható meg, de legalább ilyen fontosak a törvényességi szempontok is. A legalitás talaján álló büntetőeljárás rendszer nem tűri el a nyomozás tisztán taktikai szempontú elhalasztását. A megoldás a célszerűség és törvényesség egyensúlyában található, amiről az ügyésznek kell gondoskodnia. Még problematikusabb a jelen folyamataiba történő beavatkozás időszzerűsége, mert a túl korai fellépés a bizonyítást hiúsíthatja meg, a túl kései hatósági cselekvés pedig olyan bűncselekmény okozta károkhoz asszisztálhat, amelyeknek éppen a megelőzése lett volna a bűnüldözés feladata.³³

Tekintettel arra, hogy az operatív adatgyűjtés során szerzett információk megalapozzák, és egyben meghatározzák a nyílt nyomozás irányát, sőt jelentős mértékben a minősítést is, hiszen a rendelkezésre álló információk, mint a későbbi részbeni bizonyítékok felhasználhatósága az eljárásban határozottan eldől az operatív szakban, illetve a realizálás, az elfogás során. A nyílttá tételt követően perdöntő bizonyítékok beszerzésére elvétve van lehetőség. Ennek következtében az interneten elkövetett kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények és az új pszichoaktív anyagokkal történő visszaélések felderítésénél a felderítési, és a módszertani verzióknak van kiemelkedő szerepe, ezért a hangsúly az operatív szakaszon van.

³³ Dr. BÓCZ Endre – Dr. FINSZTER Géza: i.m. 283, 287-291.

A titkos felderítés egyes módszereinek alkalmazása az interneten elkövetett kábítószer-kereskedelem és új pszichoaktív anyagokkal visszaélés bűncselekményeivel szemben

A kábítószer-kereskedelem, valamint az új pszichoaktív anyagok online kereskedelme ellen is meg kell találni azokat felderítési erőket, eszközöket és módszereket, amelyek leginkább célravezetőek. Ehhez azonban a titokban feltárt adatokat elemezni szükséges. A „minden bűncselekmény nyomot hagy” alapelvéből következik, hogy nem lehet úgy megváltoztatni a világban bármit is, hogy az az anyagi világban ne járjon valamiféle leképeződéssel, valamiféle (akár mikro méretű és nem is látható vagy idő múltával eltűnő) elváltozással. Az eltírt elkövetésre törekvő tettes, még a tudatos, jó előre, pontosan megtervezett, precíz végrehajtás során is – szándéka ellenére – hátrahagyja ezerféle digitális adat olyan apró részeit, amelyek minden körülmények között létrejönnek és olyan ellenállóak, stabilak, hogy lehetetlenné válik teljes megsemmisítésük. Napjaink digitális adatokkal is behálózott világában sokszor nem is érzékeli a tettes, hogy egyáltalán „nyomot”, például videofelvételt, helymeghatározásra alkalmas mobiltelefonos cellapozíciót hagyott maga után akár a helyszín felé tartva, a helyszínen vagy onnan távozva. És ez igaz már a cybertérben is, nem csak a fizikailag megragadható bűncselekmény helyszíneken. A nyomozás feladata valamennyi adekvát (releváns) „nyom” torzításmentes, fontossági fokozatok nélküli, (törvényes módú) felkutatása, rögzítése, vizsgálata, értékelése.³⁴

Így fontos kérdés annak megválaszolása, vajon az internet új bűnözői lehetőséget nyújt-e vagy sem a kábítószer-kereskedelem számára. Egy friss elemzés rámutat arra, hogy a kábítószer-kereskedelem az interneten alapvetően két különböző irányzatba sorolható, az egyik a szintetikus kábítószerek és az új pszichoaktív anyagok kereskedelme, a másik pedig a hagyományos illegális kábítószer-kereskedelem. Köztudott, hogy fennmaradt az internetes drogkereskedelmi tevékenységek fizikai összetevője elsősorban a termesztés és az előállítás szakaszában, de az elosztási szakaszban is, és ez utóbbiba pl. a postai szolgáltató-rendszert is bevonták. Összehasonlítva a nem internetes drogkereskedelemmel, úgy tűnik, hogy csökkentették a tevékenységek és a rétegek számát a termelési láncban és megnövelték az elosztási szakaszban a szerepét. Már több az online tevékenység az új pszichoaktív anyagok és a szintetikus kábítószerek kereskedelmében, kihasználva azt a lehetőséget, hogy a

³⁴ FENYVESI Csaba: A kriminalisztika alapelvei. Jura. A Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Karának tudományos lapja 2013. évi 2. szám. 38-39.

folyamatot a célországból lehet irányítani. A bűnözők kiaknázzák a jogi kiskapukat, pl. kihasználják a nemzeti szabályozásból adódó különbségeket. A postai rendszereket tekintik a legfőbb nehézségnek és a kritikus pontnak, mivel az árut még ki kell szállítani a nemzetközi levelezőrendszeren keresztül.³⁵

A számítógép, illetve az internet segítségével elkövetett bűncselekmények megjelenési formái világszerte bővülnek, számuk folyamatosan nő. A jelenség egyre aggasztóbb, és egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy az efféle bűncselekmények üldözése a hagyományos módszerekkel – beleértve a technikai felszerelést, a nyomozók felkészítését, az alkalmazott bizonyítási eszközöket – nem, vagy nagyon nehezen lehetséges. Ennek következtében a fejlett országokban világszerte speciális rendőri egységeket hoztak létre kifejezetten a számítógépes-internetes bűncselekmények nyomozására.³⁶ A legtöbb fejlett országban külön internetes rendőri egységet létesítettek nyomozók és számítástechnikai szakértők bevonásával, általában 10-50 fővel és megfelelő számítástechnikai háttérrel. Az internetes rendőri egységek folyamatosan figyelik az internetet, és kihasználják az anonimitás előnyeit, vagyis azt, hogy úgy tudnak a világhálón megjelenni és információkat szerezni, hogy nyomozói minőségük rejtve marad.

Magyarországon, az interneten elkövetett bűncselekményeket az általános nyomozó hatóság, a rendőrség vizsgálja.³⁷ A legtöbb ilyen eset a Készenléti Rendőrség – Nemzeti Nyomozó Iroda (továbbiakban: NNI) gyakorlatában fordul elő. A Készenléti Rendőrségen belül található az NNI, amely cybercrime, szervezett bűnözés elleni bűncselekmények, valamint a kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények elkövetése esetén jár el. Magán az NNI-n belül létezik a Nemzetközi Bűnözési Főosztály, és azon belül pedig a Kábítószer Elleni Osztály.³⁸ 2012-ben történt szervezeti átalakítások miatt jelenleg csak a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodájánál van olyan szervezeti egység 25 fővel, amely nevesítve kábítószer-elleni bűnüldözési tevékenységet végez. Ezt megelőzően a Budapesti Rendőr-főkapitányságnál is volt kijelölt szerv, amely 67 fővel végzett ilyen tevékenységet. Jelenleg a megyei (és budapesti) rendőr-főkapitányságok bűnügyi és felderítő osztályai végzik a kábítószer-

³⁵ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf 7.

³⁶ GERGELY Máté: i.m. 31.

³⁷ Uo. 34-35.

³⁸ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó közlése.

bűncselekmények miatti eljárási cselekményeket a többi bűncselekmények nyomozása mellett, nincs erre a feladatra speciálisan kijelölt szerv.³⁹

Az elkövetési módokkal kapcsolatban – amely az adott helyzetben legkézenfekvőbb módszertani verzió alkalmazását kell, hogy eredményezze – ki kell emelni, hogy az új pszichoaktív anyagok „felszíni webes” eladásának számos elkövetési formája ismert, amelyek közül a legjellemzőbbek az alábbiak:

- ilyen tartalmú weboldalak megjelenítése az interneten, konkrét szerek értékesítésére létrehozott oldalak;
- az internetes kereskedelem legjellemzőbb értékesítési csatornái az apróhirdetések;
- a weboldalakon szereplő szerekről adott tájékoztatás fő jellemzői, hogy csak legális anyagok kereskedelmével foglalkoznak, mindenütt felhívják a figyelmet arra, hogy a szerek emberi fogyasztásra nem alkalmasak, valamint arra is, hogy kizárólag 18 éven felülieknek értékesítenek;
- a használati utasítás a rendelhető anyagok egy részénél megtalálható, de előfordul, hogy azt a rendelt termékhez mellékelik;
- a szerek összetételéről és várható hatásairól csak az oldalak megközelítőleg egynegyede ír;
- az oldalak többségénél a vásárlás egy látogatás alatt lebonyolítható, vagyis a rendelés lehetséges magán az oldalon, nemcsak e-mailen, vagy telefonon;
- az új pszichoaktív szereket árusító magyar weboldalak között ugyanakkor nagyon gyakori, hogy nem lehet közvetlenül az adott oldalon keresztül vásárolni, hanem megadott e-mail címre kell elküldeni a rendelést.⁴⁰

A nyomozás megindulása kapcsán – akár felszíni webes, akár mély webes tárhelyről is legyen szó – mindig vizsgálni kell azt a kérdést, hogyan szerez tudomást a rendőrség az új pszichoaktív anyagok online kereskedelméről? Ennek leggyakoribb csatornái:

- az Europoltól/Interpoltól, EMCDDA-tól érkező megkeresés alapján (pl. ha Magyarországra küldenek anyagot, vagy Magyarországról, vagy magyarországi szerveren keresztül árusítják a szert);
- lakossági bejelentés alapján;

³⁹ 2015-ös ÉVES JELENTÉS (2014-es adatok) az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont “MAGYARORSZÁG” REITOX http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2015.pdf 2015.11.21. 18:41. 100.

⁴⁰ 2011-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont “MAGYARORSZÁG” Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/emcdda_jelentes_2011.pdf. (2013.11.14 22:19.) 83.; valamint 2012-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont “MAGYARORSZÁG” Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2012.pdf (2013. 11. 12. 20:26.) 96.

- ahol működik nagyobb létszámú internetes rendőrségi nyomozó csoport, annak munkatársai általában célirányosan keresnek az Interneten.

A bizonyítást illetően a következő sajátosságok jellemzik az új pszichoaktív anyagok online értékesítésének a nyomozását – akár a felszíni, akár a mély webes felületeken történő elkövetésről legyen szó:

- számítástechnikai szakértő bevonása szükséges, mert pl. a törölt fájlokat vissza lehet állítani;
- az internetes szolgáltató megkeresése a „user” (felhasználó) azonosítása céljából;
- a telefonszám megkeresése a használt telefonvonal előfizetőinek azonosítása céljából.⁴¹

A kínálati oldali kábítószer-bűncselekményeknél a feltételezésen alapuló felderítési eszközök és módszerek közül – azok együttes vagy alternatív alkalmazása – jelen esetben a kábítószeres és az új pszichoaktív anyagok online értékesítésénél az alábbiak jöhetnek számításba a módszertani verzió kiválasztásánál:

- *lehallgatás* – a titkos információgyűjtés vagy titkos adatszerzés során, a bíró által kiadott engedély (végzés) alapján, az abban meghatározott időtartamban a nyomozó hatóság megismerheti és rögzítheti a magánlakásban elhangzottakat, ellenőrizheti a távközlési hálózaton továbbított adatokat, rögzítheti a számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat [azaz, a telefonbeszélgetést, az e-mail és sms forgalmat (Rtv. 69. § (1) bek., Be. 200. § (1) bek.)];
- *fedett nyomozó* – a titkos információgyűjtés keretében eljáró, a kilétét leplező rendőr. A fedett nyomozó igénybevétele a törvények a nyomozás elrendelése előtt és a nyomozás során is az ügyész engedélyéhez kötik [pl. bizalmi vásárlás (64.§ (1) bek. f) pont)];
- *pénzügyi nyomozás* – pénzügyi tranzakciók, gazdasági tevékenység folyamatos figyelése;
- *kifinomult elektronikus megfigyelés* (pl. IP alapú kommunikációs rendszerek).⁴²

Ezt kiegészítendő fel lehet használni az EMCDDA által kifejlesztett módszert, amely rendszeres, célirányos, többnyelvű internetes „körképek” (*multilingual snapshots*) készítésével követi nyomon a „legal high” szerek online hozzáférhetőségét.

⁴¹ GERGELY Máté: i.m. 37-38.

⁴² Erre nézve lásd RITTER Ildikó: i.m. 58.

Az EMCDDA által alkalmazott internetes körkép módszertanának az a célja, hogy kipuhatolja azoknak a pszichoaktív anyagoknak a kész online hozzáférhetőségét, amelyeket a fogyasztók számára forgalmazznak az Európai Unió területén.

Az EMCDDA által használt internetes körkép módszertanának a fő összetevői a következők:

1. Hatókör:

- Olyan kis és nagykereskedők által egyaránt használt weboldalak, amelyek könnyen hozzáférhetők a találmakra keresgélő internet-felhasználók számára, akik érdeklődnek a pszichoaktív anyagok vásárlása iránt.
- Olyan oldalak, amelyek az EU közönségét célozzák meg.

2. Kizárási kritériumok:

- Olyan weboldalak, amelyek csak felszereléseket, vagy magvakat, vagy pszichoaktív hatás nélküli gombokat árusítanak.
- Olyan weboldalak, amelyek nem szállítanak pszichoaktív anyagokat egyetlen európai uniós tagállamba sem.

3. A legnagyobb felületű azonosítás:

Ki kell választani azokat a keresési feltételeket, amelyekkel a maximális internetes keresési lefedettség elérhető. Azonosítani szükséges a relevánsabb találatot vagy a relevánsnak mutató találatok kombinációját az egyes internetes keresési alkalmakkor.

4. A lehető leghosszabb internetes mintagyűjtés, adatgyűjtés:

Megnézni az első száz linket és aztán a százegyediket, vagyis a mintagyűjtés a kimerültségig tart, és akkor is folytatni kell az üldözést, amikor 20 eredménnyel kecsegtető link irreleváns.

5. Összetett keresőprogramot kell használni:

A lefedettség és a keresési alkalmak, különösen a keresés pontossága szempontjából fokozottan ajánlott a Metacrawler.com + Google (.nemzeti kereső) + 1 hozzáadott különleges nemzeti keresőprogram, amelyek közül a legrelevánsabb a nyelvek szerinti keresőprogram használata.

6. Az európai nyelvek átfogó lefedettsége szükséges:

A kereséshez maximálni kell a használt európai nyelvek számát.

7. Közös jelentési sablonok:

A keresési eredmények ugyanarról az internetes keresési útvonalról számolnak be különböző nyelveken.

Az online üzletek származási országának megállapítása nehéz feladat. A kibervilágban, ahol nincsenek földrajzi határok nem túlságosan nehéz egy oldal származási helyének valamely országot feltüntetni, miközben azt máshonnan irányítják. Ezen túlmenően, áttekintve a rendelkezésre álló indikátorokat, úgymint a kapcsolattartási információk, országkód domain,

a pénznem és a szállítási információk, több országra is rámutathatnak.⁴³ A domainnév, mint internetes tartomány és kereskedelmi név a világhálón az elektronikus szolgáltatások körében azonosítja a szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személyt, mivel annak nevét és elérhetőségét (címét, országkódját, tartományát) egyaránt meghatározza.⁴⁴ Azonban a meglévő paramétereket alkalmazva, feltűnt, hogy az azonosított üzletek harmada (197 a 631-ből) az Egyesült Államokban található, míg a boltok ötöde az Egyesült Királyságban található.⁴⁵

Az EMCDDA által használt többnyelvű internetes körkép módszertana azért bizonyul rendkívül hasznosnak – főleg a felszíni webes felületek azonosításában –, mivel a fentebb említett indikátorok (országkód domain, kapcsolattartási információk, címek, pénznem és szállítási információk) olyan segítséget adnak a nyomozó hatóságok kezébe, amelynek alapján elindulhat az internetes nyomozás.

A felszíni webes felületen elkövetett új pszichoaktív anyag kereskedelméről az alábbi jellemzőket és példát mondhatjuk el:

Az új pszichoaktív szerek online eladásra kínálása előtt a kereskedőknek még be kell szerezniük az alapanyagokat. Az új pszichoaktív anyagok beszerzési forrása a következő: a kereskedők csomagküldő szolgálat útján rendelnek az interneten keresztül főleg Kínából és Indiából. A küldeni kért anyagot nem kell megjelölni, ezért egyaránt lehet ellenőrzött és nem ellenőrzött anyag is. A csomagküldők sem ellenőrzik az anyagot. Maga a célba juttatási folyamat a következőképpen történik:

1. postai úton küldik meg a szállítmányt a megrendelő által megadott címre, ami nem a saját lakcíme a legtöbb esetben, hanem fiktív cím, ahova bejelentkezik vagy létrehoz magának egy postafiókot.

2. az alkatrészeket, az alapanyagokat csomagolják és leírásokat mellékelnek hozzá, hogyan kell összekeverni a küldött anyagokat.

Oldószerként főleg acetont használnak, ezzel egy massa képződik, amelyet betonkeverőben elegyítenek, majd paracetamolt öntenek hozzá, ami összeköti a port, így a tablettázógépben egyben marad az elegyített anyag. Ezt adják el nagy mennyiségben az utcai és internetes terjesztés útján. A terjesztők éppen a joghézagot, a pillanatnyi legalitást kihasználva árulják a termékeket internetes webshopokban, kvázi internetes áruházakban. Ez az üzletelés a közösségi oldalakon megy, webshopokban,

⁴³ ONLINE SALES OF NEW PSYCHOACTIVE SUBSTANCES/‘LEGAL HIGHS’: SUMMARY OF RESULTS FROM THE 2011MULTILINGUAL SNAPSHOTS, BRIEFING PAPER, 15 NOVEMBER 2011, http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_143801_EN_SnapshotSummary.pdf, (2013.11.18.22:36) 3-4.

⁴⁴ LONTAI Endre - FALUDI Gábor - GYERTYÁNFY Péter - VÉKÁS Gusztáv: Szerzői jog és iparjogvédelem. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012. 282.

⁴⁵ ONLINE SALES OF NEW PSYCHOACTIVE SUBSTANCES/‘LEGAL HIGHS’ 2011: 4.

pl. dexter.comon, ami magyar weblap volt, és Budapesten működtették. Az elkövető becenevet használta, és megadott egy címet, amely Szlovákiára utalt. Csomagküldő szolgálat útján megküldték a kiporciózott anyagot, majd utánvétellel fizetett a megrendelő. Szlovákiában gyenge, követő szabályozás van hatályban, számos új pszichoaktív anyaggal nem minősül bűncselekménynek a kereskedés.

A már fentebb említett módszer lényege tehát a következő: kibérelnek egy raktárat, majd az alapanyagot megrendelik Indiából, vagy Kínából, azokat a megfelelő eljárással elegyítik, majd tablettázzák, ezt követően pedig csomagküldő szolgáltatás keretében kiszállítják.⁴⁶

Az EMCDDA által a felszíni webes felületen használt internetes nyomozási módszernek a sikerét hivatott alátámasztani a fentebb említett 2012-ben végrehajtott rajtaütési akció, amikor a szlovák rendőrség segítségével felderítették és elfogták azt a forgalmazót, aki az interneten keresztül forgalmazott nagy mennyiségben új pszichoaktív anyagokat, illetőleg kábítószer (így pl. 4-MEC-et). Az anyagokat Szlovákiában csomagolták, és egy csomagküldő szolgálat révén juttatták el a magyarországi megrendelőkhöz.⁴⁷

Az új pszichoaktív anyagok kereskedelmének másik sajátos felülete a *mély webes* tartományban található ún. „darknet”. Fontos pont a rejtett web anonimitást biztosító rejtett piacainak feltérképezése, melyek az új pszichoaktív szerek árusításnak jelentős színterei. A „darknet” új szubkultúrát teremtett, mivel a fiatal generáció 80%-a ma már interneten kommunikál egymással. Ezekre az oldalakra a *Tor* böngésző segítségével lehet eljutni, amely szabadon letölthető, anonim program. A weboldalak a „darkneten” másképpen működnek, mint a normális weboldalak. Ezek az illegális oldalak sokkal lassabban működnek, az e-mailek pl. adatcsomagban mennek át. Egy üzenetet akár 10 csomagban is át lehet küldeni. A *Tor* böngészőhöz akár több ezer számítógép is kapcsolódhat. Az adatcsomag azonban kódolt, amely elindul az egyik gépről e-mail formájában világhálón több száz irányban, míg végül megérkezik a kívánt felhasználóhoz. A védettséget az jelenti, hogy a weboldal kódolt, nem lehet vagy csak nagy nehézségek árán dekódolni. A weboldalon belül chatfelület működik, ahol az elkövetők chatszobákban beceneven vagy álnéven kommunikálnak egymással. Egy *Tor* felülethez, amely az új pszichoaktív anyagok kereskedelmi felülete, 5-6 szervergép is kapcsolódhat, akik bárkivel kereskednek, ilyen volt pl. a Silk Road. A kereskedés fizetőeszköze a bitcoin. A *Tor* felületen kábítószer-hirdetések

⁴⁶ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó közlése.

⁴⁷ 2013-as ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont “MAGYARORSZÁG” Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról REITOX, http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf (2013.11.14. 22:13) 98.

találhatók a kábítószereket feltüntető képekkel és árakkal. Itt találkozik a vevő és az eladó. A közvetítést pedig a szerver fenntartója az adminisztrátor végzi. A vevő megadja a postacímét, majd Magyarországon pl. deponálót hoz létre, ahonnan csomagküldő szolgálattal tovább értékesíti az anyagot. A pénz megküldését követően természetesen az adminisztrátor közvetítői díjat számol fel az eladónak. A rendszer biztonságosnak és korrektnek mondható, mert ha elfogják a határon a szállítmányt, akkor a pénzt visszautalják.⁴⁸

Ezen az online felületen jelentős szerepe lehet a *fedett nyomozó*, illetve a *kifinomult elektronikus megfigyelés* alkalmazásának. A rendvédelmi szervek számára az online felületek figyelése új megközelítést igényel, ahol tapasztalatot kell szerezniük. A bűnüldöző stratégiák középpontjában a piaci zavarkeltés áll, amely magában foglalja a bizalom csökkentését az anonimitás körül, valamint azoknak az eladóknak üldözését, az azonosítását, és a letartóztatását, akik a cryptomarketeken tevékenykednek. Gyakorlatilag a bűnüldöző szervezeteknek kellene olyan titkos műveleteket folytatni, amelyek révén beszivárognak erre az online piacra, beépítenek egy ügynököt, aki mint megbízható vásárló megszervezheti a szemtől szembeni találkozót a kereskedővel.⁴⁹ Éppen a darknetes rendszer kijátszhatóságára mutat rá az a tényező is, hogy ha a fedett nyomozó bejut erre a *Tor* felületre és jó vásárlónak mutatkozik, esetleg ő maga is ad el, chat-el a többi eladóval és vevővel, akkor egyre jobban megbíznak benne az eladók és új adminisztrátorrá léphet elő, aki ily módon beépülve azonosíthatja a kábítószer árusító eladókat az IP cím azonosítás segítségével. Megvizsgálja a becenevet, gúnynevet használó kereskedő közösségi oldalát is, ahol esetlegesen elővigyázatlanságból szintén használja a „darkneten” használt becenevét, és már lehet is előkészíteni az elfogást.⁵⁰ Az Európai Unió szintjén a stratégia magában foglalja az *Illegális Kereskedelem az Online Piacokon* elnevezésű (ITOM) projektet. Ennek keretében felállítottak egy európai uniós számítástechnikai bűnözésre specializálódott hálózatot, hogy hatékonyabban felléphessen az illegális kábítószer-kereskedelem ellen az online piacokon.⁵¹ Az ITOM Projekt annak végrehajtását célozza, hogy integrált megközelítésben ragadja meg az Európai Unió területén az interneten, névtelen piacon zajló illegális kereskedelmet,

⁴⁸ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó közlése.

⁴⁹ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf. 7.

⁵⁰ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó közlése.

⁵¹ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf. 7.

összehangolt beavatkozást kezdeményezve a szoros együttműködésben álló nemzetközi bűnüldöző szervekkel, az igazságügyi és egyéb közhasznú szervekkel, valamint az EU-n belül a magánszektor más szereplőivel. Az anonim *Tor* hálózaton belül honlapokat teremtettek, ahol az illegális áruk kereskedelme zajlik. Mivel ezek a honlapok és annak felhasználói teljes anonimitásban tudnak működni, nagyon nehéz a bűnüldöző hatóságoknak ez e fajta bűncselekmény ellen harcolnia.

Fontos kérdés annak a bizonytalanságnak a tisztázása is, hogy egy bűnüldöző hatóság milyen joghatóság szerint jár el, mert ha ebben téved, az könnyen vezethet jogi és diplomáciai aggályokhoz. Az ITOM Projektnek azt kell bizonyítania, hogy multidiszciplináris, nemzetközi, összehangolt és együttműködő megközelítésre van szükség, és fontos, hogy a harcot az illegális kereskedelem ellen a rejtett online piacereken vívják meg hatékonyan. A Projekt tevékenységei között magában foglalja a multidiszciplináris beavatkozások koordinációját, támogatja a hatóságok közötti együttműködést az EU szintjén, és végül értékeli az elvégzett munkát és levonja a tanulságokat. A Projekt egyik végső célja, hogy állandó jelleggel létrehozza az európai ügyészek számítógépes bűnözés elleni hálózatát, ami továbbra is megosztja a szerzett tapasztalatot és tudást, valamint levonja a szükséges tanulságokat.⁵² A holland *Openbaar Ministerie* és a holland ügyészség kiszivárogtatott egy dokumentumot a *volkskrant.nl* internetes oldalon az ITOM Projekttel kapcsolatos tervekről. A holland OM együtt dolgozik kormányzati szervekkel a világ minden tájáról, de főleg Európában azért, hogy megakadályozzák a mély webes online piacterek fejlődését, amelyen történetesen kábítószerket is árulnak a kormány által jóváhagyott termékek között.

Mint azt sokan tudják, nagy mennyiségű kábítószer-kereskedelem zajlik Hollandiából az „új Selyemúton” keresztül a világ többi része felé. Egy korábbi cikkben a *Volkskrant* azt állította, hogy az online piacereken való kereskedelem bevételt generált az illegális holland kereskedők számára, és ezeket azért hozták létre, hogy vetélytársai legyenek a legális kávézóknak, ahol drogot árulnak. A kiszivárogtatott dokumentum csoportos erőfeszítést javasolt az illegális online kereskedelem elleni harcban három fronton: büntetőeljárások, a hajózás és a bitcoin területén.

A kiszivárogtatott dokumentum első pontjából kiderült a holland OM azon szándéka, hogy visszatartsák és megakadályozzák az illegális internetes piacok használatát a „Büntetőbíróság” segítségével. Nemzetközi

⁵² Report of the Strategic Meeting on Cybercrime 19-20. November 2014., Eurojust. http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/Eurojustframework/ejstrategicmeetings/Eurojust%20Strategic%20Meeting%20on%20Cybercrime,%20November%202014/Report-Strategic-Seminar-Cybercrime_2014-11-20_EN.pdf 2015.11.20. 21:59. 6.

együttműködés útján a csoportok remélhetőleg leleplezhetőek több mély webes kereskedővel együtt, és nyilvános bírósági tárgyaláson lehet velük szemben vádat emelni, amely elismerten kísérlet arra nézve, hogy elrettentsék a leendő elkövetőket. Emellett az ügynökségek azon fognak dolgozni, hogy megállítsák a kábítószeres szállítást Európán belül és Európán kívül. Az a kinyilvánított szándék, hogy vizsgálják meg azokat az embereket, akik bitcoint használnak, annak kiderítésére, hogy a valuta használatának kifejezett indoka-e az illegális áruk vásárlása. Az ITOM Projekt eredményeképpen rendeleteket alkotnak, amely megkönnyíti a kormány számára, hogy nyomon kövesse a bitcoinokat és azonosítsa azok tulajdonosát. Ez a kezdete egy európai BitLicense-nek.⁵³

A Silk Road bukása is erre vezethető vissza. Ugyanis a valóságban az olyan titkos valuták, mint a bitcoin, nem minősülnek névtelennek, mert megjelennek egy központi főkönyvi számlán, amelyet még tisztára kell mosni, ilyen pl. a *Bitcoin Fog* nevű szolgáltatás.⁵⁴ Ennek lényegét Jeff Garzik, a bitcoin központi fejlesztési csapatának tagja, a következőképpen magyarázta el: mivel minden bitcoin tranzakciót nyilvános tárhelyen rögzítenek, és bár valamennyi fél kiléte ismeretlen, a bűnüldöző hatóságok azonban képesek olyan kifinomult hálózati elemzési technikát alkalmazni, amely értelmezi a tranzakciók lezárását és lenyomozza az egyéni bitcoin felhasználókat. A darknet esetében tehát az internetes kommunikáció elfogása a lényeg, ami a virtuális térben zajlik, GNU, PK (PGP) kódok használata és feltörése révén. Itt szükséges speciális számítógépes szakértő igénybevétele, aki high tech tudással rendelkező programozó, legtöbbször haecker, de civil kutatóintézeteket is fel szoktak kérni. Ebben főleg az USA, Németország, Ausztria és Hollandia jár az élen, de ez a nyomonkövetés még gyerekcipőben jár. Alapesetben az igazságügyi számítástechnikai szakértő abban segíthet, hogy a nyílt nyomozással elfogott elkövető számítógépéről, laptopjáról az adatok leszedése, az adatkinyerés megtörténjen.

A Silk Road darknetes oldalt ugyan lekapcsolták, azonban ez nem szünteti meg magát a problémát, mert a kereskedők átmennek másik oldalra, és a „macska-egér harc” kezdődik előlről. Sokkal lényegesebb, hogy kábítószer nagy tételben árusító személyt lehessen azonosítani az

⁵³ Project: ITOM (Illegal Trade on Online Marketplaces) Will Target Europe's Bitcoin Users [Bitcoin Announcements](https://www.cryptocoinsnews.com/project-itom-illegal-trade-online-markets-target-europes-bitcoin-users/), [Bitcoin Regulation](#), [Bitcoin Security](#), [News](#) 29/09/2014 by [Caleb Chen](#). <https://www.cryptocoinsnews.com/project-itom-illegal-trade-online-markets-target-europes-bitcoin-users/> (2015.11.20. 21:51)

⁵⁴ The Internet and drug markets. Summary of results from an EMCDDA Trendspotter study. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_234684_EN_Internet%20and%20drug%20markets%20study.pdf. 5.

oldalon, és azt követően lekapcsolni.⁵⁵ Itt jut fontos szerephez a pénzügyi nyomozás.

A *pénzügyi nyomozás* meglehetősen időigényes tevékenység, amit a nyomozó hatóság saját erőforrásaiból nem képes hatékonyan megvalósítani, szükség van ezekben az esetekben gazdasági, pénzügyi szakember bevonására is.⁵⁶ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények esetén alkalmazott pénzügyi nyomozás során a *corpus delicti* jellemzően az a kábítószer-kereskedelemből származó előny, melynek felkutatása az eljárás egyik legfontosabb feladata. A nyújtott előny legáltalánosabban anyagi természetű, a fizetőeszköz rendszerint a legjobban eltüntethető, sajátként beállítható, általános egyenértékes: a készpénz. A vizsgálat során mindig két kérdés tisztázására kell törekedni:

- milyen legális jövedelmi, vagyoni viszonyok jellemzik a terheltet;
- kimutathatók-e a vagyonában olyan elemek, amit a fentiek nem fednek le.

A legális forrásokkal nem fedezett jövedelmek kimutatása érdekében a lehető legszélesebb körben fel kell mérni a terhelt vagyoni helyzetét, aminek keretében adatokat kell bekérni:

- az adóhatóságtól (az adóbevallásait; milyen összegű jövedelem után adózott);
- földhivataloktól (az ingatlan tulajdonáról);
- önkormányzatoktól (adó és értékbizonyítványt, pl. az adott ingatlan értékéről);
- pénzügyintézetektől (folyószámla forgalmát, megtakarítását, tartozásait);
- gépjármű-nyilvántartásból (a tulajdonában álló járművekről);
- környezettanulmányt lehet készíteni az életkörülményeiről, életmódjáról;
- házkutatás során is meg kell kísérelni a nagyobb összegű készpénz, illetve egyéb ismert anyagi előny felkutatását.

A folyószámla-kivonatok bekérése a számlavezető hitelintézetektől elengedhetetlen minden olyan esetben, amikor adat merül fel arra nézve, hogy a terhelt hosszabb ideje, esetleg szervezetten folytatta a tevékenységét. A folyószámla-kivonatok adatainak elemzésére a területi szervek elemző osztályai megfelelő számítógépes programmal rendelkeznek, amennyiben szükséges megfelelő gazdasági, pénzügyi szakembereket be lehet vonni az elkövető gazdasági, pénzügyi helyzetének feltárására. Ezek a folyószámla adatok nemcsak akkor támaszthatják alá a gyanút, ha nagyobb összegek forgalma mutatható ki

⁵⁵ A kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítésében és nyomozásában jártas nyomozó közlése.

⁵⁶ RITTER Ildikó: i.m. 59.

a számlán, hanem az is árulkodó lehet, ha terhelt hónapokon át szinten egyáltalán nem is nyúlt a folyószámlára érkező jövedelméhez.

Egy-egy kínálati oldali kábítószer-bűncselekmény elkövetésére/megvalósulására vonatkozó gyanú különféleképpen juthat a nyomozó hatóság tudomására. Egyrészt nagyon sokszor megelőző eljárásra kerül sor, amelynek során az eljáró hatóságnak a formális eljárás megindításához szükséges konkrétságig kell tisztáznia a legfontosabb adatokat. Más ügyekben folytatott nyomozások során is felmerülhetnek olyan adatok, amelyek kínálati oldali kábítószer-bűncselekmény elkövetésére utalnak. Előfordulhat az is, hogy eleve olyan jellegű adatok jutnak el a nyomozó hatósághoz, amelyek elegendőek a nyomozás elrendeléséhez. Ezek az adatok származhatnak társszervektől (pl. NAV), különböző ellenőrzési, felügyeleti funkciót ellátó szervektől (pl. ÁSZ, pénzügyintézetek).⁵⁷

Kábítószer-bűncselekmény gyanúja feltámadhat akkor is, amikor pénzmosás megalapozott gyanúja miatt folytat eljárást a nyomozó hatóság. A pénzmosás ugyanis elsősorban a kábítószer-bűnözésből származó jövedelem legalizálását szolgálja, ugyanazt jelenti a kábítószeres kartellek számára, mint a nemzetközi pénzügyi operációk a legális multinacionális vállalatok számára.⁵⁸ A Pénzügyi Akcióbizottság szakértői becslése szerint az 1990-ben 85 milliárd USA dollár tőke keletkezett kábítószer eladásából Amerikában és Európában.⁵⁹ Ezt összeget jelentősen meghaladja az OECD-nek a pénzmosásról végzett vizsgálata, amely szerint az Egyesült Államokban és Európában 1990-ben a kokain, a heroin és a kannabisz-származékok illegális forgalmazásából származó bevételeket 122 milliárd dollárra becsülték, amelynek mintegy 50-70%-át, hozzávetőlegesen 85 milliárd dollárt évente átmostak vagy befektettek más legális üzletbe.⁶⁰ Ez akkor pénzmosásra kerülő tőke mintegy háromnegyedét jelentette.⁶¹ Az ENSZ Kábítószer és Bűnözés Elleni Hivatala (UNDOC) és a Nemzetközi Monetáris Alap (IMF) becslése szerint az illegális droggereskedelemből származó haszon mintegy 600

⁵⁷ Dr. LÓCZI Zsolt: A korrupciós jellegű bűncselekmények nyomozása. In: Kriminálisztikai Jegyzetek és Tanulmányok. Rendőrtisztai Főiskola, Kriminálisztikai Tanszék, Budapest, 2009. 19., 33-34.

⁵⁸ Ministry of Foreign Affairs – Italy, Interministerial Consultative Group to Combat Illicit Drugs and Organised Crime, in collaboration with International Scientific and Professional Advisory Council of the United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Programme – ISPAC: Looking at the Present to prepare for the Future. Milano. 1994. p. 41. Idézi: Dr. KERTÉSZ Imre: Kábítószer-bűnözés I. rész. Jegyzetek egy vita margóján. Belügyi Szemle 1995. évi 11. szám. 32.

⁵⁹ Nilsson Hans: Substantive Criminal Law: Corruption and Money Laundering. In: Trang, Duc V. (ed.): Corruption & Democracy. Institute for Constitutional & Legislative Policy. Budapest, 1994. p. 101. Idézi: Dr. KERTÉSZ Imre: uo.

⁶⁰ CSIK Attila: A jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés – mosonmagyaróvári és győri jogesetek tükrében. Belügyi Szemle 2003/7-8. szám. 208.

⁶¹ Dr. KERTÉSZ Imre: i.m. 32.

milliárd dollár volt 2010-ben, amely a világ kereskedelmének 7,6%-át teszi ki. Megközelítőleg 1,5 trillió dollár drogkereskedelemből származó pénzt mostak tisztára jogszerűen működő vállalkozásokon keresztül, amely a világ GDP-jének 5%-a.⁶²

A pénzmosás alatt kell értenünk minden olyan jogi folyamatot vagy tevőleges magatartást, amellyel az elkövető az illegális cselekményből származó bevételének létét, e bevételek forrását vagy jogellenes forrását elleplezi azzal a céllal, hogy a legalitás látszatát keltse, és mint látszólag legális vagyont áramoltassa be a legális gazdasági és pénzügyi világba. E folyamatot a kriminológiában három fázisra szokták bontani, amelyeket az elhelyezés, rétegzés/bújtatás és integrálás elnevezéssel illetnek. E hármas felosztást az USA-ban alkalmazták elsősorban a kábítószer-bűnözéssel megvalósuló pénzmosásra. Az USA-ból származik az a felismerés, hogy a szervezett kábítószer-bűnözéssel szemben leghatásosabban úgy lehet fellépni, ha a bűnbandák rendelkezésére álló anyagi eszközöket próbálják meg elvonni. Ennek egyik eszköze a pénzmosás cselekményének kriminalizálása. Ez a lépés csak a második volt az USA-ban a pénzmosás elleni hatásos fellépés érdekében, mivel ezt megelőzően a pénzügyi szektor számára írtak elő különféle preventív kötelezettségeket – pl. első lépésként jelentési kötelezettséget a bankok számára, majd minden USA-ba ki- és beutazó magánszeméllyel szemben, akik meghatározott értékhatár feletti készpénzt vittek magukkal. A szervezett bűnözésből származó hatalmas haszon értékének megtartását, illetve a bűnüldöző szervek figyelmének elkerülését látja Bogensberger a pénzmosás indokának. A bűnözők a bűncselekmény elkövetése előtt mérlegelnek: meghaladja-e a bűncselekményből származó várható haszon az elkövetéssel együtt járó költségeket, ideértve a lebukás kockázatát, és az elkövetéshez szükséges ráfordításokat. A törvényhozó kezdetben a „kiadási oldal” emelésével (bűnszervezet létrehozásának kriminalizálása, büntetési tételek emelése) próbált gátat vetni a szervezett bűnözés terjedésének. Azonban a szervezett bűnözés egyik ismertetőjegye, hogy az egyes tagokat nagyon gyorsan lehet pótolni, ha büntetőjogi felelősségüket megállapítaná a bíróság. Ha a bevételi oldal tényezőit helyezük előtérbe, akkor a megszerzett óriási összegek felhasználásának esélyét kell minimálisra csökkentenünk. Ez irányú törekvések jegyében vált a büntetőjog tárgyává a pénzmosás, és ezzel párhuzamosan indult meg a felhalmozott értékek elvonására, a vagyon elkobzására vonatkozó szabályozás újragondolása is. Magyarország ennek érdekében megalkotta a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvényt. A törvény célja

⁶² RITTER Ildikó: i.m. 73.

annak megakadályozása, hogy egyrészt a bűncselekményből származó pénzeket a pénzmosás szempontjából veszélyeztetett tevékenységeken keresztül tisztára mossák, másrészt a terrorizmus anyagi eszközökkel történő támogatásának is gátat kíván szabni. A törvény a pénzmosás elleni fellépésben a kockázatalapú szabályozási modellt vezette be. E szerint a korábbi ügyfél-azonosítási kötelezettség helyébe az ügyfél-átvilágítási kötelezettség lépett (6-11. §), ami eltérő intézkedések alkalmazását teszi lehetővé, attól függően, hogy az egyszerűsített (12-13. §), illetve fokozott ügyfél-átvilágítás (14-17. §) esete áll-e fenn. A törvény az ügyfél-átvilágítás esetét 500.000 forint összeghatárhoz köti. A kötelezetti kör tekintve a törvény hatálya kiterjed valamennyi árukereskedelmi tevékenységet folytató szolgáltatóra, amennyiben a fenti összeghatárt meghaladó készpénzfizetést fogad el.⁶³ A rendszer lényegében úgy működik, hogy a pénzügyi szolgáltatók folyamatosan figyelik a tranzakciókat, és ha meghatározott tiltólistákon szereplő személyek neve feltűnik, azonnal bejelentést tesznek a NAV PEII-nek. Az ilyen bejelentések száma Magyarországon még elenyésző.⁶⁴

Összegzés, szabályozási reformok szükségessége

A kábítószer-bűncselekmények és az új pszichoaktív anyaggal visszaélésekkel kapcsolatos realizálás általában akkor történik, amikor nagy bizonyossággal lefoglalható nagyobb mennyiségű kábítószer, új pszichoaktív anyag, míg a hálózat felderítése, működésképtelenné tétele másodlagos, az elsődleges cél az anyag illegális drogpiacon jutásának megakadályozása. Jellemző még a nyomozati cselekmények rossz időzítése. Inkább a tartást nyomozza ki a rendőrség, mert az sokkal egyszerűbb, azonban a hálózat felderítése ezt követően már lehetetlen, mivel a hangsúly az operatív titkos szakaszon van.⁶⁵

Komoly gond, hogy presztízsharc dűl az ügyészség és a rendőrség között. Ha olyan ügyész jár el kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények esetén, aki nem szakembere ennek a területnek, sokkal hajlamosabb felügyelni, mint kooperálni. Nem kérdez, nem dolgozik együtt a rendőrökkel, hanem utasít, kritizál, megró. Aki szakembere a területnek,

⁶³ Az Európai Büntetőjog Kézikönyve. Szerk.: Dr. KONDOROSI Ferenc – Dr. LIGETI Katalin. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 508-509., 523., 526.

⁶⁴ A pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. A költségvetést károsító bűncselekmények. A pénzmosás. http://ejegyzet.hu/pluginfile.php/19243/mod_srom/content/3/lecke8_lap1.html. 2014. 01.29. 15-18., 21-23.

⁶⁵ RITTER Ildikó: i.m. 62.

eleve ismeri rendőrök munkáját, sokkal inkább együttműködik és vele is sokkal együttműködőbbek a rendőrök. A hatékony együttműködés alapja egymás tevékenységének kölcsönös megismerése, azaz hogyan zajlik a felderítés, milyen krimináltaktikai és krimináltechnikai eszközöket alkalmaz a rendőrség, versus milyen adatok, bizonyítékok szükségesek a sikeres vádképviselőhöz, milyen bizonyítékok állnak meg, lehetnek ügydöntőek, melyekkel bizonyítható a tárgyaláson kétséget kizáróan a kínálati oldali magatartás vagy éppen a bűnszövetség, a bűnszervezet.⁶⁶ Fontos lenne, ha közös képzéseket, konferenciákat rendeznének bírák, ügyészek, rendőrök számára ezen a területen, szükséges lenne továbbá a szakosodás. Az NNI mellett, a megyei rendőr-főkapitányságokon, legalább 10 fős kínálati oldali kábítószer-bűncselekményekkel és internetes nyomozással foglalkozó cybercrime egységek felállítására lenne szükség.

Alapprobléma, hogy a vádhatóság sokszor nem szerez tudomást arról, hogy a kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése során a nyomozó hatóság operatív eszközöket is alkalmazott az információgyűjtésre. Ennek a problémának a gyökere pedig a titkos információgyűjtés – titkos adatszerzés közötti szabályozási különbségben keresendő. A titkos információgyűjtés az Rtv. alapján végzett különleges eszközként annyiszor 90 napra engedélyezhető, ahányszor arra bíró engedélyt ad. A titkos adatszerzést a Be. a hosszabbítással együtt legfeljebb 180 napra engedélyezi. A titkos adatszerzést az ügyész indítványára a nyomozási bíró rendeli el. A titkos információgyűjtést a bíróság engedélyezi, úgy, hogy arról az ügyész nem tud. A titkos információgyűjtés könnyebben megszerzhető, hosszabb ideig fenntartható, nem kötött ügyészi felügyelethez, ellenőrzéshez. A titkos adatszerzés pedig igen. A titkos adatszerzéssel szerzett információk könnyebben felhasználhatók, nyílttá tehetők az eljárásban, és a bíróság is hajlandó elfogadni bizonyítékként, ezzel szemben a titkos információgyűjtéssel szerzett információk nehezen tehetők nyílttá, a rendőrség dönt arról, mit ad át az ügyésznek a felderítés során keletkezett információkból.⁶⁷

A jogbiztonság növelése érdekében, szükséges volna a titkos információgyűjtést és a titkos adatszerzést egy törvényben, a Be.-ben szabályozni, és az ügyész szerepét megerősíteni a titkos információgyűjtés során, azzal, hogy ügyészi felügyelet a titkos információgyűjtés során is alkalmazható legyen. Ugyanis az ügyészi felügyelet nélküli titkos nyomozásban nincsenek biztosítékok arra, hogy egyfelől alaptalanul senki ne legyen gyanúsítható, másfelől a

⁶⁶ RITTER Ildikó: i.m. 46-47.

⁶⁷ Uo. 48.

bűncselekmény elkövetője ne kerülhesse el a felelősségre vonást, de arra sem, hogy senki ne váljon provokáció áldozatává. Az előbbiekben felsorolt követelmények teljesítése *de lege ferenda* olyan jogi megoldástól várható, ami egyértelművé teszi, hogy bűnüldözési célú titkos felderítés csak nyomozó hatósági jogkör birtokában végezhető, szabályozása pedig a büntetőeljárás törvény feladata.⁶⁸

Szintén probléma, hogy a megfigyeléseket, telefonlehallgatásokat nem a rendőrség, hanem a titkosszolgálat végzi. Pl. amikor határon átnyúló nemzetközi együttműködés keretében történik a figyelés, az ellenőrzött szállítás, rendőrök más tagállam területén a nemzetközi jogszabályokkal és az Europol tevékenységével összhangban részlegesen végezhetnek közös operatív tevékenységet, azonban a titkosszolgálat munkatársai nem minősülnek rendőrnek, még akkor sem, ha a rendőrség kérésére végeznek operatív adatgyűjtést. Rájuk nem érvényesek az egyezményekben, bilaterális megállapodásban foglaltak. Külföldön kémnek minősülnek, és más országok eszerint bánhatnak el velük szemben.⁶⁹ Azonban a rendőrségnek is van ilyen egysége, ez pedig az NNI, amelynek van lehallgatási kapacitása és végeznek is lehallgatásokat, de nem ez lenne a klasszikus feladatuk. A titkosszolgálat kiegészít, ha a másik országnak elfogy a lehallgatási kapacitása, és ez azért kell, hogy ne kerüljenek ki a célszemélyek az ellenőrzés alól. Megoldás álláspontom szerint az lenne, ha a titkosszolgálatot integrálnák a rendőrséghez, vagy pedig a titkosszolgálat munkatársait rendőri jogosítvánnyal kellene felruházni, kvázi rendőri státust biztosítani számukra a határon átnyúló operatív tevékenység során.

Ellenőrzött szállítás keretében megjelenő problémák abban foglalhatók össze, hogy amíg határon átnyúló ellenőrzött szállítások számos nyugat-európai országban az ügyész jóváhagyásával és felügyelete mellett zajlanak, addig Magyarországon erről az ügyésznek csak akkor van tudomása, ha fedett nyomozó van az ügyben. Más esetben az országos rendőr-főkapitány gyakorolja a felügyeletet, az ő engedélyével zajlanak ezek a tevékenységek.⁷⁰ Egységesen a szabályozást úgy kellene megoldani, hogy az ellenőrzött szállítások minden esetben az ügyész jóváhagyásával és felügyelete mellett történjenek.

Sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni a hálózatok felderítésére, nem lehet megállni a futárnál, az elosztónál, hanem kiterjedt pénzügyi nyomozást kell folytatni a pénzügyi tranzakciók, a gazdasági tevékenység folyamatos figyelése révén, és vagyonelemek vizsgálásával az összes kábítószer-

⁶⁸ FINSZTER GÉZA – MÉSZÁROS Ádám: A titkos felderítés új szabályozása. Kézirat. OKRI, Budapest, 2010. Idézi: RITTER Ildikó: i.m. 106.

⁶⁹ RITTER Ildikó: i.m. 115.

⁷⁰ Uo. 116.

bűncselekményből származó hasznot el kell vonni, és ezt vissza kellene forgatni a kábítószer-bűnözés elleni harcba. Ennek a lehetőségét a Be. is megteremti a vagyon-visszaszerzési eljárás jogintézményének bevezetésével. Maga a nyomozati tevékenység tehát nem merülhet ki bankszámla-kivonatok átvizsgálásában.

Mivel a kábítószer-bűnözés a nemzetközi szervezett bűnözés része, amelyben jellemző a határon átnyúló elem, a hatékony és aktív rendészeti fellépéshez elengedhetetlen a két- és többoldalú nemzetközi kapcsolatok kialakítása, fenntartása és folyamatos fejlesztése. Biztosítani kell a kábítószer-bűnözés elleni rendőri egységek számára a napi szintű nemzetközi kapcsolattartást. Ebben meghatározó az Európai Unió 2014-2017-es súlyos és szervezett bűnözés elleni szakpolitikai ciklusában való aktív rendőrségi részvétel. Ezen időszakra szóló uniós prioritások előírják, hogy csökkenteni kell az EU-ban a szintetikus kábítószerrel előállítását, akadályozni kell a szintetikus kábítószerekkel való kereskedelemben részt vevő szervezett bűnözői csoportok tevékenységét, csökkenteni kell az EU-ba irányuló kokain- és heroin-kereskedelmet, valamint akadályozni kell az EU-n belüli terjesztés elősegítésével foglalkozó szervezett bűnözői csoportok tevékenységét. Gyakoribbá kell tenni az európai uniós kezdeményezések alapján létrejövő operatív együttműködésben a részvételünket, valamint a határon átnyúló információcserét. Fokozni kell az Europol felé történő információ-szolgáltatást, és aktívan igénybe kell venni a rendelkezésre álló európai elemző-értékelő kapacitásokat. Növelni kell a közös bűnfelderítő és nyomozócsoportok számát. Minden rendelkezésre álló nemzetközi információs csatornát (Interpol, SELEC, PCC SEE, kétoldalú kapcsolatok) és a jogszabályok alapján adott együttműködési formát maximálisan ki kell használni az érdemi együttműködés további javítása érdekében. Aktív és kezdeményező fellépésre van szükség a nemzetközi szinten a kábítószer, pszichoaktív anyagok és ehhez kapcsolódó termékek, technológiák országba áramlásának megakadályozása érdekében. Ehhez bővíteni szükséges a belügyi-rendészeti kapcsolatainkat a jelenleg a legnagyobb kockázatot hordozó „Selyemút” országokkal. Ehhez szükséges a hatékony, érdemi, napi szintű bűnügyi együttműködést lehetővé tevő szerződéses kapcsolatrendszer bővítése, valamint a térségbeli információszerző kapacitások növelése (pl. összekötői pozíció létesítése, más uniós tagállamok térségben állomásozó összekötőinek igénybe vétele).⁷¹

Álláspontom szerint a fentebb említett kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények elleni keményebb fellépés megteremtésével, ha a

⁷¹ 80/2013. (X. 16.) OGY határozat a Nemzeti Drogellenes Stratégiáról 2013-2020. Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen. 25.

jelenséget felszámolni nem is tudjuk, de képesek lehetünk jelentősen visszaszorítani.

New Psychoactive Substances and the Internet

Summary

This article is about the New Psychoactive Substances, which are being circulated on the Internet. In the Introduction I am writing about the terms of new psychoactive substances, which are also called many different names, for example legal highs, designer drugs, research chemicals etc., and this can cause confusion among users, who do not always know exactly what is behind a name.

Then I am dealing with the EU Early Warning System, which has played a central role in Europe's response to new psychoactive substances. In this chapter I am also describing the distribution of the new psychoactive substances by chemical family and the year of identification in Europe 2005-2014. The following I am going to describe the online commercial websites, which can divide into four different types of websites targeting different user's profiles.

After that, I am going to negotiate those investigative methods, such as interception, undercover agent and the course of a sting operation etc., which can be effective against this kind of drug-related crime. Finally I am going to mention those regulatory reforms, which can help for the jurisdiction to become more successful against the drug-related crimes.